

CUPRINS

Introducere.....	2
CAPITOLUL I: Aspecte conceptuale și metodologice ale lucrării.....	4
Abordare și metodologie.....	4
Sursele de informare.....	5
Limitele cercetării.....	7
CAPITOLUL II: Conceptualizarea termenilor.....	8
Noțiuni introductive: legitimitatea ca abordare normativă sau pozitivistă.....	8
Cadrul de formulare și dezbateri a legitimității.....	9
Teoria consimțământului și sursele legitimității.....	10
Legitimitatea post-imperială și conflictele înghețate.....	12
Ce reprezintă conflictele înghețate?.....	14
CAPITOLUL III: Dimensiunea istorică a conflictelor interetnice.....	15
<i>Abhazia</i>	15
Colonizarea țaristă și politicile imperiale.....	15
Ingineria sovietică.....	17
<i>Osetia de Sud</i>	22
Încorporarea imperială.....	22
Osetia de Sud în cadrul Uniunii Sovietice.....	23
CAPITOLUL IV: De la conflicte interetnice la conflicte înghețate.....	27
<i>Disensiuni regionale sau conflicte internaționale?</i>	27
Georgia națională în contextul noii ordini post-sovietice: etnie, autonomie și confli.....	27
<i>Rolul Rusiei în contextul celor două conflicte înghețate</i>	29
Războiul din august 2008 și politica revizionistă a Moscovei.....	29
<i>În loc de concluzii: Cum se manifestă legitimitatea post-imperială?</i>	32
Bibliografie selectivă.....	41

Cuvinte cheie: *conflicte înghețate, Abhazia, Osetia de Sud, legitimitate post-imperială, Rusia.*

Introducere:

Anexarea Crimeei în 2014 și disensiunile politice din estul Ucrainei au readus problema conflictelor înghețate din fostul spațiu sovietic pe agenda analitică a specialiștilor și au dat curs, cu acest prilej, unor dezbateri multidimensionale, dar care, în marea lor majoritate, sunt intrinsec legate de rolul și poziția Rusiei în relație cu evenimentele din aceste regiuni. Mai mult decât atât, datorită faptului că conflictele înghețate și statele *de facto* apărute în contextul acestora au luat naștere în contextul dezintegrării Uniunii Sovietice și au evoluat pe fundalul prefacerilor sistemice la nivel regional, dar mai ales, la nivelul noilor reconfigurări ale sistemului internațional, miza lor politică a fost afectată de dinamica relațiilor internaționale și ca rezultat, problema celor două conflicte din Abhazia și Osetia de Sud a cunoscut o politizare flagrantă. Interesul față de acest subiect a crescut treptat după sfârșitul Războiului Rece, luând amploare odată cu Revoluția Trandafirilor din Georgia și cu așa-numitul Război de cinci zile din august 2008, iar punctul culminant a fost marcat de anexarea Crimeei de către Rusia în 2014. Toate aceste evenimente au avut un impact negativ asupra celor două conflicte înghețate de pe teritoriul Georgiei, în condițiile în care datorită atenției excesive acordate jocului actorilor politici internaționali, au produs o neglijare flagrantă a condițiilor și cauzelor care au stat la apariția conflictelor înghețate. Această politizare a fost o consecință directă a transformării sistemului internațional și a noii ordini unipolare apărute odată cu sfârșitul Războiului Rece, iar în ceea ce privește subiectul problemelor din Abhazia și Osetia de Sud, urmările s-au manifestat printr-o retorică a specialiștilor orientată mai degrabă spre speculații și pronosticuri asupra evenimentelor care urmează decât către o investigație a fenomenelor istorice ce au declanșat situația existentă și a căror înțelegere ar putea avea un impact mult mai productiv asupra soluționării crizelor din regiune.

De remarcat este faptul că criza politică din estul Ucrainei și anexarea Crimeei au umbrit și mai mult problema celor două conflicte înghețate din Transcaucazia, iar această situație s-a produs pe o filieră la fel de politizată. Importanța Crimeei ca miză geopolitică și modul în care a avut loc alipirea ei la Federația Rusă au distras atenția comunității internaționale de la evenimentele din Caucaz; subiectul acestora a rămas în continuare reprezentativ ca punct de reper în estimarea și analizarea situației din Crimeea, dar interesul real pentru evaluarea și pentru o eventuală ameliorare a problemelor din cele două state *de*

facto au înregistrat un recul semnificativ în rândul specialiștilor. În acest context, declarațiile formale ale forurilor și instituțiilor internaționale cu privire la solidaritatea lor pentru integritatea teritorială a Georgiei, sau sprijinul declarat față de situația din regiune, nu aduc nicio schimbare realităților existente. Problema refugiaților rămâne a fi un aspect stringent al conflictelor înghețate, în timp ce factorii uman și social devin subiecte periferice pe agenda priorităților în favoarea aspectelor politice.

Recunoașterea independenței Abhaziei și Osetiei de Sud de către Moscova a produs celor două state *de facto* beneficii materiale evidente, iar acest detaliu are o greutate aparte pentru situația economică dezastruoasă de la Suhumi și Țhinvali. Odată cu aceste stimulente economice în cele două regiuni crește și gradul de influență al Rusiei, iar determinarea viitorului politic al Abhaziei și Osetiei de Sud devine un subiect inevitabil pe acest fundal. Pentru populația sud-osetină integrarea în Federația Rusă pare a fi o soluționare viabilă a statutului politic, în timp ce Moscova prezintă anumite rețineri în fața unui asemenea scenariu. În ceea ce privește Abhazia, situația este mult mai complexă și în pofida dependenței economice de Kremlin, ca urmare a traumelor demografice suferite de-a lungul istoriei imperiale comune, profilul regiunii se distinge prin promovarea unui puternic sentiment al prezervării identitare și al integrității teritoriale – aspect care se răsfrânge și asupra relațiilor cu Rusia. După anexarea Crimeei, interesul Moscovei pentru cei doi subiecți politici din Caucaz s-a diminuat și datorită acestor detalii; dincolo de dimensiunea geopolitică și geostrategică a noii “achiziții” de la Marea Neagră, Rusia nu întâmpină acolo nicio dificultate legată de loialitatea populației sau de alte aspecte care ar putea contesta autoritatea ei deplină asupra acestor regiuni. Pe acest fundal, interesul pentru evenimentele din Crimeea și Ucraina au sporit gradul de izolare politică a Abhaziei și Osetiei de Sud, iar Rusia s-a instaurat ca suveran deplin al celor două state *de facto*; legitimitatea post-imperială constituie în acest context o perspectivă concludentă pentru evaluarea situației din regiune.

În consecință, lucrarea de față analizează problema conflictelor înghețate din Abhazia și Osetia de Sud din perspectiva relațiilor lor cu Moscova. În condițiile în care literatura de specialitate acordă o importanță centrală rolului pe care Rusia îl deține în cultivarea și nesoluționarea crizelor politice de pe teritoriul celor două state *de facto*, scopul acestei lucrări este de a investiga mecanismul care definește relațiile dintre Abhazia și Osetia de Sud pe de o parte și Rusia pe de altă parte; deoarece aceste relații au apărut și au fost consolidate de-a lungul istoriei lor comune, începând cu integrarea celor două grupuri etnice în Imperiul Țarist și ulterior în structurile statale ale Rusiei Sovietice, abordarea mecanismului interrelațional am efectuat-o din perspectiva legitimității post-imperiale. Mai exact, analizând impactul pe

care istoria comună a acestor minorități etnice din Caucaz l-a avut asupra viitoarelor conflicte înghețate cu Georgia, preocuparea centrală a acestei lucrări constă în studierea resorturilor prin care intervenția fostului centru imperial (Moscova) în gestionarea animozităților dintre Tbilisi și cele două regiuni secesioniste este sprijinită și aprobată de periferiile sale (Abhazia și Osetia de Sud), iar această realitate definește și consolidează pârgurile prin intermediul cărora Rusia influențează situația din zona conflictelor înghețate și deține controlul asupra zonei ei de interes strategic.

CAPITOLUL I: Aspectele conceptuale și metodologice ale lucrării

Abordare și metodologie: Pentru a găsi răspunsuri relevante la întrebările acestui studiu, este necesară mai întâi de toate o definiție clară a conceptelor operaționale care vor sta la baza părții teoretice. În consecință, primul pas al metodologiei de cercetare va consta în investigarea noțiunii de legitimitate așa cum a fost formulată și aplicată de principalii ei teoreticieni în diverse situații și contexte social-politice, cu scopul de a demonstra gradul de flexibilitate al conceptului, precum și lipsa unor bariere rigide în ceea ce privește interpretabilitatea lui. Ținând cont de natura volatilă a legitimității, de interdependența dintre cadrul de investigare a termenului și termenul în sine, dar mai ales de uzitarea interdisciplinară a acestuia și de diluarea lui treptată în urma evoluției sistemului internațional și al schimbărilor majore de după sfârșitul Războiului Rece, în definirea termenului de legitimitate post-imperială voi aborda conceptul din perspectiva lui descriptivă, făcând apel la sursele legitimității așa cum au fost enunțate de Max Weber. Consider acest tip de abordare al conceptului deosebit de important pentru a evita confuzia comună dintre legitimitate și legalitate și pentru aceasta voi face referire atât la literatura de specialitate inclusă în sfera științelor politice, cât și la unele surse mai specifice care se încadrează în dreptul internațional. Definirea legitimității post-imperiale a Rusiei în contextual celor două conflicte înghețate, Abhazia și Osetia de Sud, va constitui următoarea etapă a părții teoretice și va explica în baza termenului definit anterior care sunt principalele abiective ale studiului în ceea ce privește problematica conflictelor înghețate din fostul spațiu URSS.

Investigarea empirică a conceptului de legitimitate post-imperială în zonele de conflict din această lucrare implică analiza minuțioasă a unui set de variabile în baza cărora capătă relevanță conceptul în sine. Prin urmare, partea practică a lucrării se va ocupa de investigarea istoriei comune dintre Rusia, Abhazia și Osetia de Sud, și tangențial Georgia, cu scopul de a distinge factorii de bază care au declanșat, au întreținut și ulterior au perpetuat actualele mecanisme ce caracterizează relația centru-periferie dintre Moscova și aceste regiuni. Scopul acestui tip de analiză este dublu. Pe de o parte, prin intermediul celor două studii de caz, va

urmări identificarea cauzelor care au sudat afinitățile celor două entități și Rusia, iar pe de altă parte, vor scoate în evidență factorii care au contribuit la deteriorarea relațiilor georgienilor cu cele două grupuri entice. Deși în mare parte studiul de față se axează pe istoria sovietică comună a acestor popoare, o analiză a etapei anterioare, din momentul includerii Transcaucaziei în Imperiul Țarist, este deosebit de importantă pentru a explica paradigma actuală a conflictului din perspectiva specialiștilor georgieni. De asemenea, lucrarea nu va insista neapărat pe analizarea conflictelor în sine, cum ar fi războaiele postsovietice din Osetia de Sud și Abhazia sau Războiul ruso-georgian din august 2008, dar va recurge la aceste evenimente pentru a explica anumite particularități esențiale în studierea conceptului de legitimitate postimperială a Rusiei.

Sursele de informare: Deoarece conflictele înghețate sunt fenomene complexe și necesită abordări multiple în ce ceea ce privește înțelegerea lor, mai ales că numărul actorilor implicați rezultă în tot atâtea perspective divergente, sursele de informare asupra acestui subiect sunt extrem de importante în elaborarea unui studiu echidistant și obiectiv. În linii mari, literatura de specialitate referitoare la această problematică poate fi clasată în conformitate cu așa-numitele „tabere” care reprezintă actorii implicați direct sau indirect în aceste dispute etnoteritoriale și anume: surse aparținând părților afectate direct de conflictele în discuție - Georgia, Abhazia și Osetia de Sud - urmate de cele ale actorilor implicați direct sau indirect, cu rol de mediator, arbitru, conciliator sau protector, cum ar fi Rusia, Statele Unite sau diversele organizații umanitare și de pace, instituții și foruri europene, etc. Toate aceste surse, cu predilecție cele secundare sau terțiare, într-o măsură mai mică sau mai mare, sunt dominate de anumite tipuri de discursuri și abordări influențate de propriile obiecții și priorități legate de soluționarea situației existente. Acesta este unul dintre multiplele aspecte ce împiedică progresul dialogului și apropierea de rezoluții concrete, la fel de mult precum distorsionează imaginea concretă a situației, rezultând în informarea precară a audienței implicate tangențial sau a opiniei publice internaționale în general.

Sursele la care am recurs pentru a elabora acest studiu au fost selectate cu scopul de a surprinde mai întâi de toate poziția celor trei actori de bază ai conflictului, dar și de a oferi o imagine obiectivă asupra evoluției relațiilor dintre Abhazia, Osetia de Sud și Georgia, prin contrast cu relațiile dintre Rusia și cele două regiuni. De asemenea, am apelat la surse primare rusești, abhaze, georgiene și osetine (scrise în limba rusă) pentru evidențele istorice referitoare la etapa premergătoare constituirii Uniunii Sovietice, cât și la istoria celor două regiuni până în momentul dezmembrării Uniunii Sovietice și declanșarea acțiunilor armate propriu-zise. Deoarece etapa postsovietică și sfârșitul Războiului Rece înregistrează o evoluție a

conflictului prin sporirea numărului de actori și a mijloacelor geopolitice, aflarea surselor a impus mai multă rigoare pentru discernerea perspectivelor, abordărilor, dar și a stereotipurilor în egală măsură. De aceea, am recurs la surse primare ale organizațiilor internaționale implicate în războiul din august 2008 prin aplicarea metodei calitative, dar am încercat să le evit în cadrul metodei cantitative, ținând cont de numărul de date eronate care au fost înregistrate de acestea în legătură cu respectivul moment. Am acordat aici o importanță deosebită unui șir de think-tank-uri și specialiști renumiți atât în istoria Caucazului, cât și în multiplele probleme sociale, interetnice și geopolitice, caracteristice societății atât de diverse a acestei regiuni și datorită rolului ei geostrategic considerabil. Ținând cont de faptul că subiectul conflictelor înghețate din fostul spațiu sovietic face parte dintr-un proces activ în continuă prefacere datorită racordării lui la evenimentele politice de pe scena internațională, studierea acestuia implică o analiză multidisciplinară și o expertiză solidă axată pe cercetări și investigații cât mai recente ale specialiștilor. De aceea, în elaborarea părților analitice referitoare la aspectele detaliate ale istoriei Abhaziei, Osetiei de Sud și Georgiei, am dedicat o atenție aparte specialiștilor pe probleme socio-politice și istorice regionale, precum Ghia Nodia, Gheorgi Derluguian, Archil Gegeshidze și Ivlian Haindrava. Din această serie fac parte și valoroasele studii ale lui George Hewitt, Stephen Shenfield, Stanislav Lakoba și Oleg Bgajba, cât și cele mai recente și mult mai complexe ale lui Thomas de Waal de la centrul analitic Carnegie Endowment for International Peace. Deosebit de instructive în ceea ce privește evoluția evenimentelor din Caucaz în contextul istoriei post-sovietice și a situației actuale din această regiune din perspectiva relației ei cu Moscova, cât și cu Occidentul, au fost lucrările unor specialiști precum Dmitri Trenin, Nadejda Arbatova și Serghei Markedonov. Nu în ultimul rând, un rol central în elaborarea concluziilor referitoare la condițiile actuale din cele două state *de facto* pe fundalul politizării excesive și a efectelor produse de criza din Ucraina, dar nu numai, au fost furnizate de recentele și inegalabilele investigații ale specialiștilor geografiei politice: John O'Loughlin, Gearóid Ó Tuathail, Vladimir Kolossov și Jean Radvanyi. Datele studiilor lor, întreprinse pe durata unui program de șase ani în colaborare cu o rețea de cercetători locali, instituții educaționale și centre de cercetare socială de pe teritoriile regiunilor afectate de conflicte înghețate – în cazul Abhaziei și al Osetiei de Sud, Centrul Levada din Krasnodar și Moscova, și Centrul nord-osetin de studii sociale al Institutului de studii socio-politice din cadrul Academiei rusești de științe din Vladikavkaz – au constituit cele mai recente și relevante date statistice și analize socio-politice, de o mare însemnătate în elaborarea părții practice, dar și a concluziilor generale ale acestei lucrări.

De asemenea, un rol important pentru întreaga elaborare a lucrării l-au avut

publicațiile on-line, precum și sursele primare și cele secundare reprezentate atât de literatura de specialitate, dar și de diversele rapoarte și acte oficiale emise de Rusia, Uniunea Europeană, Organizația Națiunilor Unite, diferite organizații internaționale și ONG-uri, precum și diverse articole de pe site-urile analitice care tratează problema fostului spațiu sovietic, Caucazul, politica Rusiei în cadrul CSI sau relațiile Rusiei la nivel regional și internațional. Dintre acestea voi menționa doar câteva, cum ar fi: Eurasia Daily Monitor, Civil Georgia, Eurasianet.org, Institutul Rus de Cercetare Geostrategică, abkhazworld.com, kavkaz-uzel.eu, kavkazvideo.com, carnegieendowment.org, russia-direct.org, iriston.com, iratta.com, russiasperiphery.blogs.wm.edu, etc.

Limitele cercetării: Mai întâi de toate, țin să subliniez că această lucrare are ca scop studiul mecanismului de cauzalitate ce definește relațiile actuale dintre Rusia și cele două zone cu conflicte înghețate, iar orice divagare în direcția altor perspective nu este decât tangențială și făcută pentru a contribui la o mai bună înțelegere a fenomenului. Abordarea subiectului conflictelor înghețate din fostul spațiu sovietic și concentrarea pe analizarea aprofundată a relațiilor dintre Rusia, Abhazia, Osetia de Sud, și într-o măsură mai mică Georgia, nu se explică prin intenția de a investiga fenomenul conflictelor înghețate *per se* sau aceea de a contracara teoriile existente legate de acest subiect. Într-o oarecare măsură, această lucrare întâmpină dificultățile unei abordări hermeneutice, deoarece își propune să interpreteze originea și mecanismele dinamicii care caracterizează dialogul dintre Moscova și fostele ei periferii și care astăzi sunt parte și una dintre cauzele majore a întreținerii acestor conflicte înghețate.

Deoarece îmi propun prin această abordare a subiectului să argumentez existența unui concept de legitimitate post-imperială a Rusiei în regiune, cu scopul de a evidenția metodele de funcționare a mecanismului centru-periferie în baza moștenirilor istorice – țariste și sovietice – tratarea legitimității se va focusa pe latura descriptivă și nu pe cea normativă a termenului. Deși conceptul va fi introdus și prezentat în lucrare în formele lui frecvent întâlnite în literatura de specialitate, perspectiva asupra legitimității prezintă relevanță în prezentul studiu doar din direcția surselor așa cum au fost formulate de Max Weber. Ținând cont de faptul că acest gen de abordare este considerat uneori limitativ, în cazul de față capătă consistență datorită coroborării cu analiza empirică a studiilor de caz.

De asemenea, această cercetare nu este una de justificare sau incriminare a uneia dintre părțile implicate în conflict, în detrimentul alteia, și nici nu își propune să analizeze aceste conflicte înghețate în întreaga lor complexitate. Scopul lucrării este mult mai modest, deși la fel de important, și anume, de a analiza cu minuțiozitate ceea ce consider a fi unul

dintre factorii importanți în menținerea în suspensie a conflictelor înghețate. În condițiile în care dimensiunea acestui subiect va fi înțeleasă și văzută în întreaga ei amploare, problema conflictelor înghețate din spațiul post-sovietic va putea fi abordată prin noi strategii.

Capitolul II: Conceptualizarea termenilor

Noțiuni introductive: legitimitatea ca abordare normativă sau pozitivistă: O dezbatere relevantă a legitimității postimperiale în contextul conflictelor înghețate din Caucaz implică, mai întâi de toate, o definiție clară a conceptului de legitimitate *per se*. Invocarea acestui termen este tot mai des întâlnită pe fundalul schimbărilor dramatice la nivelul relațiilor internaționale din ultimele decenii, iar semantica volatilă a termenului determinată de asocierea cu un anumit context, precum și utilizarea lui în situații atât de diferite, sporesc gradul de interpretabilitate a legitimității. Legitimitatea nu are o definiție generală și este analizată într-o strânsă legătură cu moralitatea și etica, datorită faptului că este frecvent văzută ca justificare a puterii legale și politice.¹

În sens larg, esența noțiunii de legitimitate face trimitere la capacitatea de exercitare sau deținere a unui drept. Acesta poate porni de la ideea rudimentară de posesiune la nivel individual și poate evolua până la dreptul de a conduce, reprezenta sau exercita anumite drepturi asupra unor anumite entități, situații, teritorii, etc. Implicite, exercitarea sau deținerea dreptului ce generează legitimitatea ridică problema „dreptului de a deține drepturi”, cu alte cuvinte, ridică problema legitimității normative. Acest aspect chestionează baza legislativă conform careia este aplicată legitimitatea, sau, într-o altă exprimare, analizează sursele legitimității și validitatea autorității care invocă legitimitatea, încadrând, în consecință, conceptul în sfera clasică a filosofiei politice. Caracterul legal prin care legitimitatea este recunoscută este, așadar, conferit de aderarea la un sistem legislativ, care teoretic își extrage validitatea din consimțământul unanim al unei majorități guvernate. În concluzie, existența și durabilitatea dreptului de a deține și exercita drepturi derivă din latura morală a legitimității care servește binelui colectiv, iar datorită caracterului ei intrinsec, legitimitatea ca *prima facie*, este caracterizată de aderarea ei la lege. Datorită însă caracterului abstract al noțiunii, această abordare a legitimității este insuficientă pentru a găsi explicații exhaustive diverselor cazuri în care este invocată. Interpretarea ei propune și abordări empirice ce tratează latura subiectivă a conceptului și își extrage esența din obediența poporului față de ordinea politică. Mai exact, dacă subiecții unei ordini politice recunosc principiile și normele ei de funcționare

¹ Daniele Archibugi and Mariano Croce, „Legality and Legitimacy of Exporting Democracy” în Richard Falk, Mark Juergensmeyer, Vasselin Popovski, *Legality and Legitimacy in Global Affairs*, New York: University Press, 2012, p. 417.

ca fiind adecvate și demne de respect, acel cadru politic devine automat legitim. Gradul de acceptare a ordinii existente de către populație și explicațiile cauzale ale nivelului de legitimitate devin indicatori de bază în procesul de analizare a fenomenului.²

În contextul actual al relațiilor internaționale, conceptualizarea legitimității întâmpină mari dificultăți mai ales pentru că, așa cum observă Richard Falk, „există un set impresionant de divers în ceea ce privește uzitarea legitimității în comentariile actuale despre ordinea mondială și marchează acest moment istoric drept unul de contestare a frontierelor conceptuale și normative.”³ Frecvența cu care acest termen este folosit în ultimul timp în dezbaterile publice se datorează impactului unui șir de intervenții armate ale puterilor occidentale în conflicte precum cel din Kosovo (1999), Afganistan (2001) și Irak (2003). Deși retorica acestor acțiuni a fost acompaniată de argumente legale care justificau intervenția pe motive umanitare, contracararea terorismului, autoapărarea sau înlăturarea regimurilor abuzive ce comiteau crime împotriva propriilor popoare, ele au zdruncinat totodată încrederea în legitimitatea sistemului legal internațional prin devierea evidentă de la principiile care au însoțit ordinea de după Războiul Rece, reprezentată de Vest și acreditată de valori precum democrația, respectarea legii și a drepturilor omului.⁴ Mai mult decât atât, operațiunea din Kosovo a fost un eveniment pe care majoritatea experților l-au perceput ca pe o dihotomie dintre legitimitate și legalitate și care, drept urmare, a dat curs unor nevoi de investigare, analizare și reformulare a acestor noțiuni. Dacă experiența din Kosovo a fost considerată ilegală datorită faptului că motivul intervenției militare nu se plia pe niciunul dintre cazurile stipulate în Carta ONU, caracterul ei legitim a fost justificat prin solidaritatea comună față de valorile fundamentale și a sprijinit demararea operațiunilor armate ale NATO.⁵ Prin urmare, în timp ce legalitatea derivă din supunerea entității politice față de un cadru normativ, legitimitatea emană din unanimitatea prin care o comunitate investește o instituție, regulă, sau altă formă de autoritate. Spre deosebire de cea dintâi, care se remarcă printr-un caracter fix - fiind în totală dependență față de normele legislative - legitimitatea poate fi subiectivă și arbitrară din punct de vedere social, cultural și istoric.

Cadrul de formulare și dezbateră a legitimității: Cadrul de formulare și dezbateră a legitimității are un impact major asupra definiției în sine. Gradul ei înalt de volatilitate necesită atât integrarea acesteia într-un context specific, cât și deconstruirea ei conceptuală la nivelul surselor și teoriilor prin care se validează. Această investigare implică răspunsuri la

² Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/legitimacy>, accesat la 13.XI.16, 13:35.

³ Daniele Archibugi and Mariano Croce *apud* Richard Falk, *op.cit.*, p.417.

⁴ Christine Chinkin, “Rethinking Legality/Legitimacy after the Iraq War”, în Richard Falk et.al., *op.cit.*, p.222.

⁵ Anne Orford, „Lawful Authority and the Responsibility to Protect” în Richard Falk et.al., *Op.cit.*, p. 250

întrebări precum: Ce reprezintă spațiul conjunctural de cercetare a legitimității? Care sunt mecanismele de implementare și funcționare ale acesteia? Care sunt sursele ei la nivel descriptiv sau normativ?

La nivel descriptiv, noțiunea înglobează concepțiile populare legate de autoritatea politică și obligațiile acesteia, iar ca și tradiție istorică, legitimitatea este de regulă asociată cu statul și tot ce ține de instituțiile și deciziile lui. Contextul în care a fost introdusă noțiunea de autoritate legitimă ca și liant dintre stat și subiecții săi este un exemplu empiric al naturii proteice ce caracterizează acest concept și al gradului înalt de relaționare dintre legitimitate și cadrul social în care această noțiune este dezbătută. Thomas Hobbes avea să o formuleze în 1651, la doar trei ani de la încheierea păcii de la Westfalia, eveniment ce a pus capăt devastatorului Război de 30 de ani; la doi ani distanță de execuția lui Carol I al Angliei, și la scurt timp înainte de înlocuirea Commonwealthului cu Protectoratul lui Oliver Cromwell. Tradiția legitimității prin care o autoritate s-ar fi putut impune în baza unui set de valori comune și universale fusese subminată de războaiele religioase, iar aceste experiențe au stat la temelia reflecțiilor în temeiul cărora Hobbes și-a construit ideea de legitimitate pe capacitatea unei autorități de a asigura securitatea și pacea propriilor subiecți.⁶ În condițiile în care natura umană, în viziunea lui Hobbes, este caracterizată de o stare continuă de asediu reciproc, iar la nivel individual rațiunea proprie este singura instanță superioară în luarea deciziilor, securitatea și prosperitatea generală sunt foarte precare. Nevoia de pace și securitate devin stringențe logice de prezervare spre care tinde orice individ. Potrivit lui Hobbes, nevoia indivizilor de protecție este cea care generează autoritatea politică, prin capacitatea statului de a asigura securitatea subiecților lui. Cu alte cuvinte, autoritatea politică este rezultatul comun al indivizilor și nu o condiție preexistentă în starea naturală a acestora. Rațiunea lor în fața pericolelor fizice care îi amenință în lipsa unei protecții reale naște aprobarea lor față de un protector și duce la încheierea așa-numitului pact între ei și acesta. Pactul este, în consecință, un schimb între obediența participanților pe de o parte și garantarea păcii și securității de către stat pe de altă parte. Acceptarea protecției de către indivizii unei entități politice și capacitatea autorității de a oferi această protecție, reprezintă baza legitimității.⁷

Teoria consimțământului și sursele legitimității: Consimțământul reprezintă una dintre caracteristicile fundamentale ale relației dintre legitimitate și sistemul de putere; teoria consimțământului s-a conturat alături de alte două concepte ale iluminismului – libertatea ca și condiție naturală a individului și egalitatea morală a tuturor persoanelor, iar apariția lor a

⁶ Anne Orford, *Op. cit.*, p. 255.

⁷ Thomas Hobbes, „Leviathan”, ed. Oxford University Press, New York, 1998, pp. 85-89.

dus la chestionarea ideii de autoritate într-o societate în care recunoșterea egalității tuturor indivizilor a anihilat orice principiu bazat pe coerciție. Teoria consimțământului a însemnat o cale de compromis în fața noului suflu iluminist explicând că puterea politică este posibilă doar dacă se bazează pe consimțământul subiecților pe care îi guvernează. Analizând așa-zisa moralitate a puterii politice, Allen Buchanan ridică două întrebări fundamentale. În primul rând, în ce condiții poate un actor/sistem politic să-și justifice moral exercitarea puterii (întrebarea de justificare a agentului) și în al doilea rând, care sunt circumstanțele în care subiecții asupra cărora se exercită puterea politică dispun de suficiente motive pentru a se conforma acesteia (întrebarea motivelor de conformare).⁸

De asemenea, autoritatea politică, înțeleasă în sensul în care aceasta dispune de dreptul de a impune obediența, necesită legitimitate, dar nu și vice versa. O entitate care încearcă să-și exercite supremația poate fi justificată moral în lipsa unei obligații de supunere din partea actorilor pe care îi vizează această acțiune. Legitimitatea politică a unei entități depinde doar de faptul dacă aceasta poate justifica moral tentativele de a accede la supremație. Mai exact, legitimitatea politică în concepția lui Buchanan este o noțiune de justificare a „agentului”, vizând doar securitatea normativă prin care se justifică implementarea legilor și nu implică obligație din partea subiecților pe care aceste reguli îi vizează. Agentul poate fi justificat în exercitarea puterii politice în lipsa obedienței subiecților.⁹ Cu alte cuvinte, legitimitatea normativă, are o abordare mult mai laxă în ceea ce privește teoria consimțământului din perspectiva lui pozitivistă și pune un accent mult mai mare pe cadrul normativ ce urmărește neabateră de la respectarea legalității. Dimpotrivă, rolul consimțământului sporește în cadrul legitimității ca abordare descriptivă, datorită naturii subiective a acesteia și a accentului pus pe surse.

Legitimitatea pe care actorii unei entități politice o atribuie ordinii sociale derivă din trei surse, conform teoriei lui Max Weber. Cea mai veche și universală este tradiția, născută foarte timpuriu din frica indivizilor față de imprevizibil și respingerea oricărei forme de schimbare a modelului tradițional de acțiune. Dorința de câștig și interesele personale au facilitat de-a lungul istoriei consolidarea și perpetuarea tradiției ca expresie a legitimității. Loialitatea față de ordinea socială existentă se explică prin faptul că aceasta se află în vigoare de mult timp. Al doilea tip de legitimitate ar fi cel afectiv sau emoțional, bazat pe carismă sau credință și definit prin recurgerea la o revelație pentru a justifica caracterul nou al unei ordini

⁸ Allen Buchanan, “Justice, Legitimacy, and Self-Determination”, ed. Oxford University Press, New York, 2004, p. 238.

⁹ *Ibidem*, 239.

sociale. Cu rădăcini vechi în antichitate, natura acestei legitimități a fost alimentată de profețiile oracolelor și de rolul lor în contestarea sau modificarea unei ordini existente, constituind singura modalitate de sustragere în fața regulilor tradiționale și de a demonstra prin revelație validitatea unei ordini noi. Aceasta se poate baza pe carisma autorității sau pe dreptul natural ce impune legitimitatea bazată pe valori raționale și ale cărui idealuri, așa cum afirmă Weber, sunt, de obicei, într-o evidentă contradicție cu deducțiile logice ale unei conduite reale. Nu în ultimul rând, credința în legalitate reprezintă cea de a treia și cea mai comună formă de legitimitate, prezentată ca o acceptare formală și, prin urmare, o instituționalizare a normelor constitutive ale cadrului social. În acest caz, distincția dintre ordinea care are la bază consimțământul voluntar și cea impusă automat este relativă, deoarece scoate în evidență rolul suprem al unei majorități în validarea caracterului legitim al legalității și, drept urmare, chestionează valabilitatea conceptului din perspectiva impunerii lui unui anumit grup minoritar.¹⁰ Legitimitatea, din perspectiva lui Weber, nu se axează pe un cadru normativ, ci derivă din încrederea indivizilor, deoarece „baza oricărui sistem de autoritate, și respectiv orice fel de dorință de supunere, este o credință, o credință în ale cărei virtuți, persoanele care exercită autoritatea sunt investite cu prestigiu.”¹¹ Tocmai datorită acestei perspective, consideră Weber, legitimitatea devine o importantă categorie explicativă a științelor sociale, deoarece încrederea față de o anumită ordine socială produce regularizări sociale mult mai stabile decât cele care rezultă din urmărirea propriului interes sau respectarea unei reguli obișnuite.¹²

Legitimitatea post-imperială și conflictele înghețate: În lucrarea de față am folosit termenul de legitimitate în sensul lui strict pozitivist și am tratat latura subiectivă a conceptului, care se bazează în exclusivitate pe obediența subiecților față de o anumită autoritate politică, investind-o prin această loialitate cu atribute ale puterii legitime. Prin deconstruirea noțiunii de legitimitate post-imperială a Rusiei în regiunile conflictelor înghețate din Caucaz mi-am propus să analizez elementele-cheie ale moștenirii sovietice, care au dus la nașterea conștiințelor identitare și a afinităților culturale exploatate în situații de criză, și prin intermediul cărora poate fi explicat rolul actual al Rusiei în Abhazia și Osetia de Sud. Insist să subliniez faptul că scopul acestei lucrări nu este de a justifica sau legitima în sens normativ prezența Moscovei în regiune, ci de a identifica și analiza mecanismul prin care raportul metropolă-periferie este funcțional până în prezent. Mai exact, abordarea cercetării în ceea ce

¹⁰ Max Weber, „Economy and Society: An Outline of Interpretative Sociology”, ed. University of California Press: Berkeley, 1978, pp. 36-37.

¹¹ *Idem*, „The Theory of Social and Economic Organization”, ed. The Free Press, Glencoe, 1947, p.382.

¹² *Ibidem*, p. 124.

privește legitimitatea se concentrează pe perspectiva surselor, într-o manieră foarte apropiată de teoria clasică a lui Max Weber. În condițiile în care legitimitatea derivă dintr-o unanimitate colectivă a subiecților pentru o entitate politică ce întrunește calități de autoritate, obiectivul fundamental al acestei lucrări este de a identifica sursele-piloni pe care se sprijină autoritatea politică a Moscovei și metodele prin care aceasta din urmă a contribuit – direct sau indirect – la cultivarea subliminală a acestor loialități. Legitimitatea în acest context este, așadar, strict descriptivă, preocupată cu predilecție de condițiile în care o entitate este percepută a fi legitimă. Așa cum remarcă Allen Buchanan, o precizare clară în acest sens este fundamentală pentru evaluarea conceptului deoarece în literatura de specialitate, dar mai ales în cadrul dreptului internațional, confuzia dintre “a fi legitim” și “se crede a fi legitim” este frecventă.¹³

Mai mult decât atât, conceptul de legitimitate post-imperială este de regulă tratat din perspectiva lui normativă, fiind automat descris ca „totalitatea normelor de drept pe care s-a bazat legitimitatea administrației interne a imperiului, norme care se mențin și după ce imperiul s-a destrămat. Reafirmarea acestor norme pe teritoriul fostului imperiu definesc prin esență legitimitatea postimperială. Criteriile etnice, religioase și culturale sunt considerate secundare ori chiar ignorate în raport cu cele administrative și aceasta este particularitatea concepțiilor privind legitimitatea postimperială.”¹⁴ Dimpotrivă, perspectiva asupra acestei noțiuni va avea în lucrarea de față un accent puternic asupra instrumentarului – materializat prin politici culturale și reforme socio-politice care au rezultat în conturarea identităților locale – pe care fostul Imperiu Sovietic îl va utiliza sistematic de-a lungul existenței lui în zonele eterogene de la periferie și care va prezerva după disoluția lui puternice însemne ale moștenirii afective sub forma cea mai simplistă a loialităților față de fostul centru imperial. Acest fond al tradiției carismatice, combinat cu intensificarea atmosferei de instabilitate, tipică acestor regiuni după căderea Uniunii Sovietice, vor reînvingora vechile loialități și afinități imperiale accentuând mai mult descriptiv, decât normativ legitimitatea post-imperială a Moscovei în cadrul conflictelor înghețate din Georgia. Contextul social al legitimității în această lucrare este, așadar, cel al conflictelor înghețate ca rezultat al disoluției sovietice. Așa cum Thomas Hobbes sau Carl Schmitt au operat cu noțiunea de legitimitate și au modelat-o ca rezultat al unui anumit context social, eu voi investiga trecutul sovietic din Abhazia și Osetia de Sud pentru a diagnostica actualele tendințe ce explică afinitățile post-imperiale ale acestor entități politice față de autoritatea de putere reprezentată de Moscova. Discursul clasic în ceea

¹³ Allen Buchanan, *op. cit.*, p. 235.

¹⁴ Ilie Bădescu, Ioan Mihăilescu, „Geopolitica Integrării Europene”, Ed. Universității din București, București, 2003, p. 252.

ce privește problematica conflictelor înghețate în literatura de specialitate se remarcă în mare parte prin atenția sporită acordată Rusiei în ideea generală legată de revanșismul acesteia după devastatoarea dezintegrare a URSS. Acest tip de retorică, din punctul meu de vedere, prezintă deficiențe, nu doar datorită faptului că plasează zonele cu conflicte înghețate într-un con de umbră, de unde și rezultă o necunoaștere obiectivă a problematicii, dar mai ales pentru că ignoră moștenirile elementare ale legitimității post-imperiale din perspectiva lor empirică și prin aceasta „periferiile” sunt deposedate de dreptul de exprimare, iar relația de interdependență centru-periferie în menținerea conflictelor înghețate este neglijată. Aspectele pe care mi-am propus să le analizez în lucrarea de față au investigat măsura în care mecanismul relațional dintre Moscova și cele două state *de facto* influențează situația actualelor conflicte înghețate; impactul acestui tip de legitimitate post-imperială în contextul noilor evoluții sistemice la nivelul relațiilor internaționale; măsura în care eforturile de soluționare a conflictelor înghețate sunt afectate de politizarea excesivă a acestui subiect ca urmare a instaurării noii ordini globale și a noului discurs politic adoptat de Kremlin în condițiile existente.

Ce reprezintă conflictele înghețate? În linii generale, prin “conflict înghețat” se înțelege un conflict armat în care interacțiunea militară a fost oprită sau a pierdut din intensitate, dar situația la nivel oficial rămâne nerezolvată datorită faptului că părțile implicate nu ajung la un consens. În consecință, statutul entității teritoriale nu este determinat sau recunoscut la nivel internațional, iar termenii prin care se face referire la ele capătă un caracter de exonym ce variază de la o sursă la alta, de la „stat separatist”, „stat *de facto*”, „cvasi-stat”, „republică autoproclamată”, până la „republică utoonomă recunoscută parțial”, etc. Conflictele înghețate tratate în lucrarea de față vor fi două din așa-numitele cvasi-state, Abhazia și Osetia de Sud. Spre deosebire de celelalte conflicte postsovietice, statutul special al acestor zone este consolidat de un amalgam de elemente identitare și geopolitice care intensifică competiția îndârjită dintre părțile reclamante sau mediatore și care păstrează miza jocului politic între actorii externi la un nivel ce lasă puține speranțe șanselor de „dezgheț”. Proximitatea lor geografică față de Rusia, stofa socială, ca rezultat al procesului de consolidare identitară în anii sovietici, și, nu în ultimul rând, statutul nedefinit continuu exploatat de părțile implicate, fac din aceste regiuni indicatori relevanți în evaluarea dinamicii politice la nivelul relațiilor internaționale, permițând, în egală măsură, și o analiză pertinentă a interdependenței politice centru-periferii, care întreține la un nivel relativ constant șansele minime de soluționare a acestor crize socio-politice.

Capitolul III: Dimensiunea istorică a conflictelor interetnice

ABHAZIA

Colonizarea țaristă și politicile imperiale: Campania de expansiune și consolidare imperială a Rusiei în Caucaz a fost întărită prin tratatul de la Gheorghievsk din 1783, prin care regatul estic georgian Kartli-Kahetia, ca și măsură de contracarare a amenințării Persiei, devenea protectorat al Imperiului Rus. După anexarea finală a acestuia în 1801, extinderea Rusiei în Caucaz a presupus eliminarea celorlalți doi competitori din regiune, Persia în sud-est și Imperiul Otoman în sud-vest. În momentul încorporării Abhaziei în Imperiul Rus la 1810 aceasta era vasala Turciei și prezenta strânse legături culturale cu georgienii de-a lungul unui mileniu de istorie comună. Incluziunea Abhaziei în cadrul Rusiei Țariste cu statutul de protectorat al acesteia s-a confruntat cu opoziția populației atât față de dominația rusă, cât și față de cea a noii conduceri locale. De remarcat este faptul că reputația rușilor în Transcaucazia a avut de suferit în mare parte și datorită campaniilor acestora de cucerire a “popoarelor montane” din nord-estul Caucazului. De fapt, reacția abhazilor a fost strâns legată de rezistența cerchezilor și a ubâhilor (popoare indigene cu care se înrudeau abhazii) a căror acțiuni împotriva Imperiului Rus, cât și contraofensiva acestuia, au fost mult mai dinamice și dramatice în comparație cu cele din zonele nord-estice. Pe lângă factorul religios și cel cultural, care plasau aceste popoare într-un spațiu identitar antagonist rușilor, dar mai apropiat de Turcia musulmană, aversiunea rușilor a fost sporită pe fundalul războaielor ruso-turce ce au caracterizat această perioadă, rezultând într-o politică sistematică de prigonire și distrugere în masă a satelor cercheze, ubâhe și abhaze. În consecință, în urma înfrângerii finale a cerchezilor în 1864, principatul Abhaziei a fost desființat și întreaga regiune transformată în Districtul Militar Suhum, sub administrația directă a Imperiului Rus.

Aceste acțiuni brutale de expansiune teritorială prin anihilarea fizică a popoarelor cercheze au dus la apariția fenomenului *muhadjirstvo* (politica de izgonire și apariția diasporei), care, conform lui Thornike Gordadze, a reprezentat „prima tragică clasificare ce a diferențiat cele două grupuri etnice din regiune – abhazii și georgienii.”¹⁵ Fenomenul s-a caracterizat printr-o politică de lichidare sistematică a autohtonilor ce a avut un impact devastator asupra compoziției etno-culturale a acestei zone și a anticipat genocidul armean de mai târziu. În urma unor noi valuri de revolte împotriva rușilor în 1866, dar mai cu seamă

¹⁵ Ivlian Haindrava *apud* Thornike Gordadze, “Perceptions of the Georgian-Abkhaz conflict before August 2008”, în Archil Gegeshidze and Ivlian Haindrava, *Transformation of the Georgian-Abkhaz Conflict: rethinking the paradigm*, disponibil on-line: [http://www.c-r.org/downloads/Georgian%20Perspective Transformation%20of%20Georgian:Abkhaz%20Conflict 201102_ENG.pdf](http://www.c-r.org/downloads/Georgian%20Perspective%20Transformation%20of%20Georgian:Abkhaz%20Conflict%201102_ENG.pdf), accesat la 8.XII.2016, 08:15.

datorită participării la războiul ruso-turc din 1877-1878 de partea turcilor, populația abhază a fost decimată și deportată în proporție de 50% în Imperiul Otoman,¹⁶ astfel încât, ca urmare a campaniilor rusești în regiune, ubâhii au fost exilați în totalitate, ceea ce le-a provocat ulterior extincția, iar cerchezii au devenit un grup etnic minoritar. Depopularea întregii zone din apropierea Mării Negre și abolirea șerbiei în Caucaz în 1864 au provocat migrarea georgienilor din regiunile de vest către teritoriile fertile pustii. În Abhazia, *muhadjirstavo* a lăsat amprente zguduitoare mai cu seamă asupra centrului și nord-vestului regiunii, cu ținuturile Țebeli, Dali și Psou, iar stigmatul de popor trădător cu care au fost etichetați abhazii și interdicția de a locui în cele mai importante orașe din Abhazia, au fost ridicate doar în 1907.

În contextul acestor evenimente dramatice care au provocat un proces de fermentare identitară în conștiința poporului abhaz, problema teritorială și politicile de prigonire a anumitor entități caucaziene au transformat relațiile anterioare dintre abhazi și georgieni într-un conflict identitar; Rusiei țariste, în calitate de autoritate supremă, i-a revenit rolul de unic protector în fața georgienilor, care, la rândul lor, s-au transformat în principalii agresori ai abhazilor. Deși există evidențe solide că mișcarea de colonizare a Abhaziei dinspre vestul Georgiei s-a produs ca rezultat al presiunilor economice, resentimentele abhazilor față de georgieni sunt alimentate și de credința că procesul a fost provocat indirect de campaniile celor din urmă pentru a asigura neamestecul Moscovei în derularea situației existente. După cum subliniază Stephen Shenfield, perioada târzie a secolului al XIX-lea a simbolizat epoca de aur a colonialismului, iar ideea de superioritate etnică a făcut parte din tendințele acestui fenomen. Superioritatea georgienilor față de abhazi se baza pe credința într-un drept natural incontestabil asupra unui grup etnic perceput ca fiind inferior.¹⁷ Dincolo de aceasta, reformele țariste care au vizat integrarea Caucazului în structurile oficiale ale imperiului au pus un accent deosebit pe rolul nobilimii georgiene în acest proces. Nobilimea georgiană a fost favorizată cu precădere datorită afilierii religioase și loialității față de Moscova, iar spre deosebire de armeni, care prezentau la rândul lor garanții de încredere pentru imperiu, vechea aristocrație georgiană a întărit un canal de comunicare și consolidare a Rusiei în regiune. În acest sens, administrația țaristă a oferit georgienilor un rol în planurile ei de civilizare a minorităților etnice din Caucaz. Alături de ruși, georgienii aveau aceeași religie și contribuiau

¹⁶ Bejan Horava susține că numărul abhazilor deportați în timpul *muhadjirstvo* dintre 1867-1877 a însemnat un total de 50.000, alte surse indică un număr de aproximativ 100.000 de persoane deportate. Vezi Bejan Horava, op.cit., pp.8-9 și Stephen D. Shenfield, „Origins and Evolutions of the Georgian-Abkhaz Conflict”, disponibil on-line: <http://abkhazworld.com/aw/conflict/31-origins-and-evolutions-of-the-georgian-abkhaz-conflict>, accesat la 21.I.2017, 11:05.

¹⁷ Stephen D. Shenfield, „Origins and Evolutions of the Georgian-Abkhaz Conflict”, on-line: <http://abkhazworld.com/aw/conflict/31-origins-and-evolutions-of-the-georgian-abkhaz-conflict>, accesat la 21.I.2017, 11:05.

la diseminarea acesteia către popoarele din zonele izolate ale Caucazului: abhazii, osetinii, lezghinii și svanii.

Către sfârșitul secolului al XIX-lea ideile naționalismului care cuprinseseră Imperiul Rus au atins și grupurile etnice din Transcaucazia. Influența socialismului și a ideilor revoluționare au avansat cu succes în centrele urbane ale Caucazului de Sud, iar datorită industriei petroliere și celei de tutun din Batumi și Tbilisi, ramura georgiană a Social Democraților din Rusia a devenit forța politică dominantă din regiune.¹⁸ Cu toate acestea însă, Mișcarea revoluționară în Abhazia a fost instalată în regiune prin intermediul intelighenției locale, iar în urma sciziunii produse în 1903 ca rezultat al celui de-al Doilea Congres al Partidului Comunist, majoritatea Social Democraților abhazi s-au alăturat bolșevicilor, spre deosebire de georgieni care s-au raliat menșevicilor.

Ingenieria sovietică: Cei șaptezeci de ani în care Rusia Sovietică și-a reinventat stofa social-politică au avut un ecou puternic la periferia ei, iar schimbările revoluționare ce s-au produs în noul stat au deschis o cale fără precedent în zona multiethnică a Caucazului. Uniunea Sovietică și structurile ei de putere și-au lăsat amprenta asupra acestei regiuni într-o manieră foarte diferită față de cei o sută de ani în care Rusia țaristă s-a aflat într-o continuă campanie de cucerire și supunere a popoarelor autohtone, iar Moscova a jucat rolul celui mai mare agresor și pericol identitar al acestora. Contrar politicilor centralizatoare ale noului stat sovietic, care au abolit scurta perioadă de independență a Caucazului, transformările sovietice s-au manifestat și aici prin procese concomitente sau alternative de modernizare, indigenizare, terorizare, rusificare și cultivare a identităților etnice și naționale. Spre deosebire de vechiul regim, ale cărui politici au fost inechivoce, dar totodată mult mai uniforme, istoria Caucazului alături de Rusia Sovietică a cunoscut salturi tranșante. După cum remarcă Thomas de Waal, pe parcursul acestui proces de modernizare, distrugerea vechilor tradiții a mers mână în mână cu emanciparea femeilor și progresul tehnologic, în timp ce politicile care au vizat diversele naționalități s-au remarcat în egală măsură prin genocid și cultivare a identităților naționale.¹⁹

După căderea Imperiului Țarist în februarie 1917, situația politică și statutul Abhaziei au fluctuat în contextul formării de noi state independente pe ruinele fostului imperiu și al Războiului Civil din “noua” Rusie - în vara lui 1918 Abhazia a fost încorporată Georgiei, iar procesul a fost însoțit de acțiuni represive ale autorităților georgiene atât împotriva mișcării naționale abhaze, cât și a populației civile; în martie 1919 statutul Abhaziei a fost schimbat

¹⁸ Christoph Zürcher, “The Post-Soviet Wars. Rebellion, Ethnic Conflict, and Nationhood in the Caucasus”, New York University Press, New York 2007, pp. 17-18.

¹⁹ Thomas de Waal, „The Caucasus. An Introduction”, ed. Oxford University Press, New York 2010, p. 71.

în regiune autonomă în cadrul Georgiei; în conformitate cu Constituția Georgiei din 1921, aceasta era recunoscută drept parte inseparabilă a Republicii Georgia, dispunând de „guvernare autonomă în afacerile locale”²⁰; în martie 1921, în contextual războiului civil din Rusia, Abhazia a fost proclamată Republică Sovietică Socialistă (RSS) cu statut egal Georgiei, iar în decembrie 1922, în baza acordului semnat între Tbilisi și Suhumi, RSS Abhază devenea republică „contractuală” în componența Georgiei Sovietice. Ultima schimbare de statut, însoțită de proteste masive și de o acutizare evidentă a resentimentelor antigeorgiene, s-a produs în 1930 prin retrogradarea Abhaziei la rangul de republică autonomă (RA) în cadrul Georgiei sovietice.

Stanislav Lakoba remarca că în primii ani sovietici, 1921-1936, timp în care a fost condusă de liderul local Nestor Lakoba, “Abhazia s-a bucurat de o perioadă de stabilitate, de armonie interetnică și de realizări economice și culturale.”²¹ Cert este că în condițiile dure care au acompaniat politica naționalităților cuprinsă între acești ani, dar și a tumultului general ce a definit acest segment din istoria Rusiei sovietice, Abhazia a reușit să beneficieze de un grad relativ de autonomie și să înregistreze un set de progrese culturale și economice care au fortificat conștiința ei identitară, dar, în același timp, au acutizat clivajul abhazo-georgian. Mai mult decât atât, prin fortificarea elementului etnic, politica sovietică a naționalităților a contribuit la proliferarea legăturilor clietelare și de patronaj în regiunile cu grupuri minoritare, diseminând disensiunile identitare și exploatănd negativ diferențele etnice. În contextul indigenizării (*korenizația*)²² de la sfârșitul anilor '20, și în condițiile în care precaritatea cadrelor abhaze și a unui mecanism în vederea educării și promovării acestora era una dintre cele mai stringente probleme ale regiunii, Lakoba a reușit să sporească considerabil numărul reprezentanților abhazi în structurile locale de putere, înregistrând până în 1929 un salt de 28.3% față de 10% în 1923.²³ Legăturile personale ale liderului abhaz cu înalți demnitari ai aparatul central și relațiile cordiale cu Stalin și Orjonikidze au facilitat canalizarea a numeroase resurse către „riviera sovietică”, deschizând calea regiunii spre progresul industrial. Statutul preferențial al Abhaziei și rețeaua de relații informale construită

²⁰ Sergey Markedonov, “Abhazia: Historical Context”, în Islam Tekushev, Sergey Markedonov and Kirill Shevchenko, *Abhazia: Between the Past and the Future*, ed. Medium Orient, Praga 2013, pp.22-23.

²¹ Kirill Shevchenko *apud* Stanislav Lakoba, „The Struggle for the National State: Abkhazia in the context of post-Soviet state-building processes”, în Islam Tekushev, Sergey Markedonov and Kirill Shevchenko, *Abhazia: Between the Past and the Future*, ed. Medium Orient, Praga 2013, pp. 11-12.

²² *Korenizația*, sau *indigenizarea* în traducere liberă, a fost o politică pragmatică de consolidare a puterii sovietice asupra foștilor subiecți ai Imperiului Țarist. Etimologia cuvântului are ca sursă cuvântul *rădăcină* (Корень) și s-a manifestat prin sprijinul „centrului” acordat limbii, culturii, identității etnice și liderilor locali în vederea acomodării acestora pentru buna funcționare a aparatului sovietic.

²³ Timothy Blauvelt, „Abhazia: Patronage and Power in the Stalin Era”, în *Nationalities Papers*, 35:2, ed. Routledge, London 2007, p. 208.

de Lakoba au jucat un rol important și în cadrul campaniilor de colectivizare. Până în 1931, implementarea procesului în regiune a fost evitată prin apelul la subterfugii precum particularitatea condițiilor locale, înapoierea metodelor agricole și a tehnologiei învechite sau prin lipsa kulacilor. Conform cifrelor sovietice, colectivizarea agriculturii în URSS a atins cifre de 52.7% în 1931 și 61.5% în 1932 spre deosebire de Abhazia, unde până în 1934 s-au înregistrat doar 34.1%.²⁴

Discreditarea și moartea lui Nestor Lakoba în decembrie 1936 au deschis calea unei noi etape în istoria și conștiința abhazilor. Resentimentele schimbării de statut în favoarea georgienilor aveau să sporească și mai mult în urma politicilor drastice de lichidare a libertăților cu care se obișnuise regiunea. Mai mult decât atât, noile directive au fost concepute și aplicate de oficiali georgieni precum Lavrenti Beria, iar moartea liderului local urmată de un val de epurări a elitelor abhaze și de înscenarea unor procese de vitrină în tonul celor de la Moscova, au canalizat toate frustrările și incriminările abhaze către Tbilisi. În decursul anilor 1937-1938 epurările din regiune au decimat cadrele superioare din rândurile politice, culturale și academice, derulându-se concomitent cu cele din cadrul populației civile. Consecințele fizice ale acestor politici s-au soldat cu o dezechilibrare evidentă în demografia regiunii, constituind o nouă dramă identitară similară ca efect cu campaniile țariste din timpul *muhadjirstvo*. În condițiile în care subiecți ai ostracizării și persecutării erau cu predilecție etnicii abhazi, o schimbare radicală s-a produs în rândul reprezentativității politice. Disproporția elitei locale a devenit una dintre caracteristicile regiunii până în 1952, unde 80% dintre cele 228 de poziții superioare în aparatul de partid și de conducere au revenit georgienilor. Alături de aceasta, ideologia oficială a lui Stalin referitoare la problema minorităților și a acomodării popoarelor non-ruse în cadrul statului sovietic, susținea rezolvarea chestiunii naționale în Caucaz pe calea ralierei „popoarelor și națiunilor înapoiate la cursul comun al culturii superioare.”²⁵ Abhazii, văzuți ca un popor retrograd, lipsiți de valori culturale și în consecință net inferiori georgienilor, urmau a fi încorporați celor din urmă. Proiectul urma a fi concretizat prin implementarea unui proces de nivelare culturală și identitară manifestat prin ceea ce Stalin percepea drept politici de apropiere (*sblijenie*) și fuziune (*sliyanie*) a popoarelor. Discriminarea etnică a abhazilor a continuat printr-un proces intens de „georgianizare” implementată de Beria la indicațiile liderului de la Kremlin. Efectele acesteia au lăsat o amprentă puternică atât pe plan cultural – limba georgiană

²⁴ *Ibidem*, p. 213.

²⁵ „Prilojenie k Pis`mu Predstavitelei Abhazskoi Intellighenții Prezidiumu XIX Vsesoiuznoi Conferenții KPSS(1988g.)”, [Anexă la scrisoarea reprezentanților intelighenției abhaze Prezidiumului al XIX-lea al Conferinței PCUS (1988)], on-line: <http://abkhazia.narod.ru/Glava1-2.htm>, accesat la 29.III.17, 13:20.

devenind limba oficială impusă abhazilor – cât și în sfera dezechilibrului demografic încurajat de campaniile de relocare a mingrelilor și svanilor pe teritoriul abhaz în cadrul unor masive proiecte agrare. Ca rezultat al acestor măsuri, la sfârșitul lui 1939 abhazii reprezentau doar 18% din întreaga populație a Abhaziei.²⁶

Exploatarea resurselor puterii a rămas o competiție a grupurilor etnice din regiune și după detensionarea politică ce a urmat morții lui Stalin și „dezghețului” lui Hrușciiov. Măsurile lui Hrușciiov de redresare a relațiilor interetnice ca o contrareacție la politicile discriminatorii staliniste au rezultat în apariția unui fenomen similar celui produs de *korenizația* anilor 1920. Dacă efectele acesteia s-au manifestat prin avantajul originii etnice – în strânsă legătura cu apartenența la o națiune titulară, în acest caz Abhazia – asupra accesului la structurile superioare ale puterii de stat, *nomenclaturizarea* etnicilor abhazi în detrimentul celorlalte naționalități, a rezultat în prioritizarea acestora în funcțiile de conducere și implicit, favorizarea lor asupra sectoarelor de profit.²⁷ Un aspect important al acestor politici l-a constituit rolul Abhaziei și potențialul ei promițător în materie de profituri informale care au caracterizat rețelele birocratice și noile clase sociale emergente – cea a elitei nomenclaturiste și cea a proletariatului sovietic consumerist, ce includea și specialiștii profesioniști, ale căror atitudini și nevoi se distingeau de cele ale țărânimii propriu-zise.²⁸ Campaniile de amenajare a regiunii inițiate în 1900 și finalizate prin lucrări ample în decursul anilor 1930-1950, au transformat zona într-o oază subtropicală și într-un refugiu favorit al liderilor de la Moscova. Investițiile imobiliare, injecțiile de capital și noul stil de viață adoptat în perioada de prosperitate sovietică din 1950-1980 au schimbat considerabil statutul și valoarea regiunii.²⁹

În acest sens, politica naționalităților de la mijlocul anilor 1950 a inclus în Abhazia un sistem de cote cu intenția de a acorda națiunii titulare o reprezentativitate mai sporită în straturile superioare de conducere. Cert este că aceste reforme au produs o re poziționare a abhazilor, iar resentimentele georgienilor față de acțiunile discriminatorii ale Kremlinului au luat amploare și pe fundalul denigrării lui Stalin, percepută mai degrabă ca o calomnie a eroului lor național. Revirimentul din Abhazia post-stalinistă s-a soldat cu afirmarea unor asimetrii acute atât la nivel social-politic, dar și mai grav, la nivelul percepției identitare și al pozițiilor opuse pe care cele două grupuri au început să le ocupe în conștiința lor. Pe de o parte, abhazii s-au bucurat de obținerea unor beneficii evidente din partea Moscovei; pe de

²⁶ Thomas de Waal, *op.cit.*, p. 151.

²⁷ Ivlian Haindrava, *op. cit.*, p. 9.

²⁸ Georgi Derluguian, „The Sovereign Bureaucracy in Russia's Modernization”, în Piotr Dutkiewicz and Dmitri Trenin, *Russia the challenges of transformation*, ed. University Press, New York 2011, pp. 77-78.

²⁹ Georgi Derluguian, *op.cit.*, p. 66.

altă parte, disproporția dintre numărul cadrelor abhaze și procentul populației autohtone în regiune a creat o notă discordantă și a tras semnale de alarmă nu doar din perspectiva armoniei interetnice, dar și a sporirii gradului de conștientizare națională. Noile realități demografice și politicile locale prezentau incompatibilități evidente. În consecință, „măsurile liberale” aplicate ulterior în Republica Autonomă Abhază sub conducerea lui Brejnev au fost resimțite de etnicii georgieni ai regiunii ca fiind părtinitoare și abuzive, în condițiile în care abhazii constituiau un grup minoritar al regiunii, dar dețineau 67% din pozițiile administrative ale acesteia.³⁰

În vederea contracarării nemulțumirilor georgiene, oficialitățile sovietice s-au bazat pe constrângerile birocratice ca metodă generală de combatere a mișcărilor naționaliste în URSS începând cu 1954. În pofida acestor protocoale la care a fost constrânsă să subscrie Georgia, societatea civilă a acesteia, încurajată de o inteligenție tot mai vocală și eclectică, a contribuit la revendicarea articulată a drepturilor cetățenești și la sporirea protestelor împotriva politicilor de la centru, iar din 1956 republica a devenit o sursă constantă de tensiune la adresa Kremlinului. În același timp, din momentul încorporării Abhaziei în RSS Georgia, revizuirea statutului politic a devenit o prioritate de bază pentru Suhumi. Periodic, în 1931, 1957, 1967 și 1977 reprezentanții inteligenței naționale abhaze au înaintat conducerii sovietice petiții în vederea dreptului de a se separa de Georgia și de a intra direct în componența RSFS Rusă, sau de a-și recăpăta statutul de republică unională. În contextul liberalizării politice de la mijlocul anilor 1980, tensiunile abhazo-georgiene au escaladat într-un discurs conflictual care în baza incriminărilor reciproce scoteau în evidență tendințele de autodeterminare etnopolitică a Georgiei și amplificau vulnerabilitățile demografice ale abhazilor.

Alianța puternică ce se forjase între Suhumi și Kremlin de-a lungul perioadei post-staliniste s-a datorat în mare parte stabilității social-politice din regiune, iar aceasta s-a bazat în exclusivitate pe așa-numita „mașinărie etnică” care a asigurat Abhaziei accesul disproporționat la resurse și dezvoltarea rețelelor de patronaj local în scopul prezervării puterii;³¹ iar mecanismul de reglare a nemulțumirilor din Abhazia prin apelurile către conducerea de la centru a devenit o practică recurentă a regiunii în relațiile ei cu Georgia. Drept consecință, „separatismul abhaz” pe fundalul frustrărilor georgiene a fost interpretat ca

³⁰ Serghei Markedonov, “De facto obrazovania postsovetskogo prostranstvo: dvadțat` let gosudarstvennogo stroitel`stvo”, p. 53.

³¹ Georgi M. Derluguian, „The tale of two resorts: Abkhazia and Ajaria before and since the Soviet Collapse” online: <http://georgica.tsu.edu.ge/files/06-History/Soviet%20Era/Derluguian-d.u.pdf>, p. 262, accesat la 7.IV.17, 13.20.

o sincronizare sau parte a unor noi mașinațiuni ale Moscovei.³² Mai mult decât atât, pe fundalul mișcării naționaliste georgiene devenea tot mai clar că disocierea dintre Rusia și sistemul sovietic era iluzorie, în condițiile în care politicile aplicate de Kremlin de-a lungul istoriei comune cu georgienii nu făceau decât să confirme noile măsuri discriminatorii în favoarea abhazilor. În sprijinul acestei teorii erau invocate acțiunile anterioare ale Rusiei în regiune, cea precum desființarea Regatului Georgiei în secolul al XIX-lea sau invazia bolșevică și suprimarea republicii independente în 1921. Retorica tensionată dintre cele două grupuri etnice a izbucnit în prima confruntare violentă în iulie 1989 ca urmare a hotărârii divizării Universității din Suhumi, iar protestele georgienilor față de revendicările abhaze de a adera la Uniunea Sovietică independent de Georgia au luat o amploare fără precedent; radicalizarea și naționalismul extrem au devenit fenomene comune în sfera politică, militând pentru o nouă cale în evoluția Georgiei.

OSETIA DE SUD

Încorporarea imperială

Poziția geografică și religia au fost doi dintre factorii fundamentali care au marcat istoria osetinilor. Datorită vecinătății cu georgienii creștini, triburile alane au fost influențate din cele mai vechi timpuri de credința acestora, iar între secolele VI-VIII, în timpul împăraților bizantini Iustinian I și Iustinian al II-lea, misionarii greci au susținut campanii de creștinizare a osetinilor,³³ deși reziliența elementelor păgâne a rămas definitivă până în prezent. Religia a reprezentat, însă, elementul fundamental prin intermediul căruia Imperiul Rus a reușit să construiască o punte solidă de comunicare cu osetinii, iar această caracteristică va avea consecințe vitale în relațiile osetino-ruse de mai târziu. O apropiere naturală între osetini și oficialitățile de la Sankt-Petersburg a fost dictată de nevoia celor dintâi de a părăsi zonele montane spre care au fost împinși în contextul invaziei mongole, precum și de nesiguranța în fața unor vecini mult mai puternici; la mijlocul secolului al XVIII-lea osetinii au solicitat protecția Rusiei, manifestându-și dorința de a intra în componența Imperiului.

În contextul campaniilor de expansiune imperială din Caucaz, regiunile populate de osetini prezentau un interes aparte datorită resurselor minerale – cu precădere plumb – dar mai ales rutei strategice, Șoseaua militară georgiană, care era principala cale de acces în Transcaucazia. Deși până la sfârșitul războiului ruso-turc din 1768-1774, proiectul ruso-osetin a fost irealizabil deoarece contravenea acordului de pace de la Belgrad încheiat cu Imperiul

³² Serghei Markedonov, *op.cit.*, pp. 56-57.

³³ Aleksei Gatuev, „Hristianstvo v Osetii” (Creștinismul în Osetia), on-line: <http://amsiraf.ru/history/proish/>, accesat la 27.IV.17, 09:20.

Otoman în 1739, Rusia și-a menținut poziția în regiune prin construirea și dezvoltarea cetății Mozdok care a produs treptat un conglomerat de ruși, georgieni, kabardini și osetini, iar în 1764 a găzduit prima școală osetină.³⁴

În același timp, promisiunea Rusiei de a sprijini eforturile osetinilor de a se stabili pe platourile regiunii și nevoia lor acută de securitate au influențat ralierea acestora la creștinismul pravoslav; proximitatea geografică și rolul imperiului în soarta acestui popor au transformat religia într-o uneală geostrategică. Ca și celelalte popoare ale regiunii cuprinse în procesul de a gestiona expansiunea teritorială a Rusiei, mica populație osetină s-a diferențiat în mare parte datorită afilierei ei religioase și a mizei geopolitice sporite de importanța Șoselei Militare georgiene și de construirea Vladikavkazului între 1784-1787. Transformarea acestuia în cel mai important centru de reprimare a rezistenței popoarelor montane din estul Caucazului a implicat la începutul secolului al XIX-lea utilizarea trupelor căzăcești și osetine în raidurile militare de supunere a popoarelor și teritoriilor muntoase, mai cu seamă după înfrângerea imamului Șamil în 1859.³⁵ Factorul religios pare să fi fost principala rațiune a alianței ruso-osetine în peisajul luptelor cu popoarele preponderent musulmane ale regiunii, cu toate acestea, în 1812 osetinii s-au alăturat vecinilor musulmani în revolta antirusescă provocată de foametea și de condițiile dure ce au însoțit campaniile militare de expansiune țaristă în Caucaz.³⁶

Osetia de Sud în cadrul Uniunii Sovietice

După cum remarcă Serghei Markedonov, „denumirea istorică a Osetiei de Sud, spre deosebire de Abhazia, se distinge prin conotații geografice, cultural-etnografice, dar nu politico-statale. Acestea au fost utilizate de militarii și birocrății administrației rusești imperiale în Caucaz pe parcursul secolului XIX și începutul secolului XX, iar „politizarea” lor a fost efectul discursului naționalist ce a caracterizat Caucazul în contextul prăbușirii Imperiului Țarist și al formării de noi state-națiuni.”³⁷ În condițiile în care pentru georgieni regiunea făcea parte din patrimoniul lor istoric, fiind recunoscută sub numele de Șida Kartli sau Samaceablo, teritoriile ei au fost raliat procesului de integrare națională pe fundalul

³⁴ „Prisoedinenie Osetii k Rossii” (Alipirea Osetiei la Rusia), on-line:

http://www.osetini.com/view_post.php?id=28, accesat la 28.IV.17. 13:43.

³⁵ John O’Loughlin, Gearóid Ó Tuathail (Gerard Toal), and Vladimir Kolossov, “The Localized Geopolitics of Displacement and Return in eastern Prigorodnyy Rayon, North Ossetia”, în *Eurasian Geography and Economics*, 2008, N. 6, pp. 635-669, p. 638

³⁶ H. Joseph Ware, „Russia’s Periphery. South Ossetia”, on-line:

<http://russiasperiphery.blogs.wm.edu/transcaucasia/south-ossetia/>, accesat la 09.V.17. 12:45.

³⁷ Serghei Markedonov, „Ātnopoliticeskie konfliktī v Abhazii i v Iujnoi Osetii: pricinī, dinamika, uroki”, (Conflictele etnopolitice din Abhazia și Osetia de Sud: cauzele, dinamica, concluziile), on-line: valerytishkov.ru/engine/documents/document1996.doc, accesat la 9.V.17, 13:47.

înființării Republicii Democratice Georgia în mai 1918.

Ca și în cazul Abhaziei, tendințele de autodeterminare ale osetinilor și refuzul de a face parte din Georgia menșevică au declanșat între 1918 și 1920 o serie de confruntări militare, iar în mai 1920 bolșevicii sud-osetini și-au declarat fidelitatea față de Rusia. Escaladarea conflictului care a recidivat din sfera socială către cea interetnică a rezultat în moartea unui număr de 4.800 de osetini, incendierea a 50 de sate și a provocat refugierea peste munți în condiții tragice a 5000 de persoane.³⁸ Ținând cont de faptul că relațiile osetino-georgiene nu înregistraseră până atunci conflicte de o asemenea amploare și puteau fi caracterizate drept armonioase, evenimentele din 1920 au marcat o nouă etapă în conștiința colectivă a osetinilor, care ulterior, în urma unui nou șir de confruntări cu Tbilisi, în aprilie 2007, prin hotărârea parlamentului Osetiei de Sud, au evaluat evenimentele din 1918-1920 drept acțiuni de genocid împotriva populației osetine.³⁹ Pe fundalul animozităților care au divizat cele două popoare, la Tbilisi retorica asupra revoltelor din 1918-1920 a fost interpretată ca o strategie a bolșevicilor de instigare la separatism în procesul de sovietizare a Georgiei și de anihilare a tendințelor ei de suveranitate.

În urma procesului de reorganizare a Caucazului și a confruntărilor dintre taberele Războiului Civil din Rusia, în ianuarie 1921 Osetia de Sud a fost inclusă în componența Republicii Autonome Sovietice Socialiste Montane, iar în aprilie 1922, sovietizarea întregului Caucaz și înfrângerea Georgiei menșevice s-au soldat cu înființarea Regiunii Autonome Osetia de Sud (RAOS) în cadrul RSS Georgia, eveniment în urma căruia un număr mare de osetini s-au stabilit în noua capitală Țhinval.⁴⁰ Ca și în cazul abhazilor, istoria georgienilor și cea a osetinilor a fost interconectată pe parcursul a două mii de ani, iar dovada strânselor legături a constituit-o colaborarea dintre cele două popoare în lupta lor contra armatelor invadatoare și tradiția numeroaselor căsătorii interetnice. Spre deosebire de abhazi, osetinii și georgienii - atât pe teritoriul Osetiei de Sud, cât și în alte zone ale Georgiei - au conviețuit în așezări mixte care au împiedicat formarea unor regiuni etnice distincte. Thomas de Waal a remarcat lipsa unor stimulente reale de conflict între cele două grupuri etnice și a subliniat dimensiunea politică spre care au fost împinse și exploitate aceste ostilități: numărul mic al osetinilor, gradul lor înalt de integrare în comunitatea georgiană, distanța mult mai scurtă față de Tbilisi decât față de Vladikavkaz și dificultățile geografice de comunicare cu rudele lor etnice, toate reprezentau evidențe incontestabile a unor șanse ratate în dezamorsarea

³⁸ Thomas de Waal, *op.cit.*, p. 137.

³⁹ Declaration of the genocide of 1920 in South Ossetia, on-line: <http://www.mfa-rso.su/en/node/362>, accesat la 10.V.2017, 09:43.

⁴⁰ Țhinval este varianta osetină a aceluiași oraș pe care georgienii îl numesc Țhinvali.

viitoarelor conflicte.⁴¹

Divizarea osetinilor între cele două republici unionale a provocat numeroase proteste printre liderii politici ai ambelor regiuni, iar acest eveniment s-a imprimat în conștiința colectivă drept punct de referință în politizarea identitară caracteristică perioadei staliniste. Oficializarea entității osetine în cadrul Georgiei și integrarea ei în structurile federative ale Rusiei Sovietice au dus la cristalizarea primului mare moment de confruntare identitară a osetinilor și georgienilor. În timpul *korenizației* din anii 1920, limba osetină a fost promovată în defavoarea celei georgine, cazurile excepționale permițând mai degrabă recurgerea la limba rusă decât la cea a majorității georgiene. Manifestată prin tensiuni și alimentată frecvent pe parcursul perioadei sovietice, disensiunile identitare au recidivat în sfera unor conflicte politizate. Pentru osetini, includerea în cadrul Georgiei în baza unui statut inferior și privarea de șansa întregirii etnice în contextul unei perioade a idealurilor naționaliste a inoculat un acut sentiment de discriminare în detrimentul Georgiei. În același timp, la Tbilisi, înființarea regiunii autonome și eforturile centrului de a spori afirmarea identitară autohtonă ca o strategie de armonizare cu ideea de popor sovietic, a exacerbât resentimentele elitelor locale și le-a sporit sentimentul de inechitate atât față de Moscova, cât și de vecinii lor care, aflați la adăpostul noii conduceri rusești, subminau drepturile georgienilor. La nivel politic, pe parcursul întregii perioade sovietice, tendința generală a georgienilor a fost de a percepe Osetia de Sud ca pe o entitate artificială, iar rivalitățile etnice au rămas latente. Sentimentul de discriminare în avantajul osetinilor a caracterizat atmosfera de la Tbilisi în același timp în care sud-osetinii s-au considerat dezavantajați politic în comparație cu rudele lor etnice din Osetia de Nord sau cu abhazii, care beneficiau de un statut superior în cadrul republicilor autonome.⁴²

În contextul perioadei de georgianizare din RA Osetia, la fel ca în Abhazia, alfabetul latin al limbii autohtone a fost transcris din 1939 în georgiană, concomitent cu transcrierea în chirilică în Osetia de Nord. De asemenea, din 1944 georgiana și rusa au fost introduse ca limbi de studiu în învățământul mediu, iar predarea în osetină a fost interzisă. Situația s-a complicat și mai mult în 1949, odată cu impunerea celor două limbi în învățământul primar. Ținând cont de faptul că predarea limbii georgiene a fost asigurată pentru cei 12.000 de georgieni din Osetia de Nord prin înființarea școlilor în regiune⁴³, măsurile din Osetia de Sud

⁴¹ Thomas de Waal, *op.cit.*, pp. 137-138.

⁴² “Georgia: Avoiding War in South Ossetia”, ICG Europe Report N° 159, 26 November 2004, p. 3.

⁴³ Aleksandr Șirokorad, “Voina i mir Zakavkazia za poslednie tri taseaci let”, (Războiul și pacea Transcaucaziei în ultimii trei sute de ani), ed. AST, Moscova, 2009, on-line: <https://www.e->

au fost o dovadă de marginalizare coordonată de Tbilisi. Mai mult decât atât, adoptarea oficială a georgienei în domeniul relațiilor industriale începând cu anul 1951 a avut un impact fundamental asupra procesului de selectare și prioritizare a cadrelor în baza criteriilor etnice.⁴⁴

Pe fundalul politicilor represive contra grupurilor etnice din regiune și a deportărilor coordonate de Stalin în contextul Marelui Război Pentru Apărarea Patriei, datorită poziției privilegiate pe care au ocupat-o, osetinii sunt percepuți de unii specialiști ca fiind “cel mai sovietizat popor al Caucazului.”⁴⁵ Ținând cont de faptul că acomodarea liderilor osetini la politicile imperiale și ulterior sovietice a creat o notă discordantă în peisajul etnic vecin – care se distingea nu doar prin apartenența confesională, dar, mai ales prin reziliența socială de a nu coopera cu Moscova – osetinii s-au remarcat prin dedicația cu care au participat activ în războaiele din Finlanda și Japonia, înregistrând cu precădere în timpul celui de-al Doilea Război Mondial un număr impresionant de decorații, cât și de victime.⁴⁶ Urmând această logică în cadrul valului de strămutări a celor șase grupuri etnice din Caucaz, coroborată cu teoriile lui Pavel Polian despre remunerarea sau pedepsirea comportamentului din timpul războiului, prin care se explică deportările din 1943-1944⁴⁷, osetinii pot fi considerați pe bună dreptate un grup etnic favorizat de Kremlin. Mai mult decât atât, după cum reiese din telegrama prin care Lavrenti Beria raportează lui Stalin situația premergătoare deportărilor cecenilor și ingușilor din februarie 1944, osetinii din kolhozurile și raioanele Daghestanului, ale Osetiei de Nord, precum și din zonele adiacente Ceceno-Ingușetiei urmau a fi implicați în supravegherea procesului de evacuare a popoarelor supuse strămutării.⁴⁸ S-ar putea afirma că pe durata întregului proces sovietic de reorganizare teritorial-administrativă care s-a manifestat prin schimbarea radicală a compoziției etnice în regiune și a transformat zona Caucazului într-un viitor focar de războaie interetnice, osetinii s-au distins prin tratament preferențial, iar rolul națiunii lor a constituit epicentrul conflictelor de mai târziu.

Conform Recensământului Întregii Uniuni din 1989, marea majoritate a comunității

[reading.club/chapter.php/1007063/10/Shirokorad -](http://reading.club/chapter.php/1007063/10/Shirokorad_-_Voyna_i_mir_Zakavkazya_za_poslednie_tri_tysyachi_let.html)

[Voyna i mir Zakavkazya za poslednie tri tysyachi let.html](http://reading.club/chapter.php/1007063/10/Shirokorad_-_Voyna_i_mir_Zakavkazya_za_poslednie_tri_tysyachi_let.html), accesat la 22.V.17, 17:38.

⁴⁴ Elena Iurievna Meleşkina, Irina Vladimirovna Kudreaşova, “Seşessii na postimperskom prostranstve: Kosovo, Abhazia, Iujnaia Osetia”, (Secesiuni în fostul spațiu Sovietic: Kosovo, Abhazia, Osetia de Sud), p.63, on-line: <https://mgimo.ru/upload/iblock/2a6/2a6406aa042750232714e1d1bbde20a3.pdf>, accesat la 24.V.17, 08:27.

⁴⁵ John O’Loughlin et al. *apud* Julian Birch, “The Localized Geopolitics of Displacement and Return...”, p. 642.

⁴⁶ Conform lui Thomas de Waal, dintre toate grupurile etnice ale Uniunii Sovietice, osetinii au înscris pe cap de locuitor cel mai mare număr de decorații “Erou al URSS”, în Thomas de Waal, *op.cit.*, p. 136.

⁴⁷ Pavel Polian, „ Ne po svoei vole...Istoria i gheografia prinuditel’ nâh migrații v SSSR”, (Împotriva propriei voințe...Istoria și geografia migrației forțate în URSS), cap. *Total’nie deportații ”vozmezdia” narodov Severnogo Kavkaza i Krâma v 1943-1944 gg.*, ed. O.G.I – Memorial, Moscova 2001, on-line: <http://old.memo.ru/history/deport/>, accesat la 14.V.17, 11:50.

⁴⁸ “Telegramma L.P.Berii – I.V Stalinu o podgotovke operații po vâseleniiu cecențev i ingușei, 17.II.1944”, (Telegrama lui L.P. Beria către I. V. Stalin despre pregătirile operațiunilor de strămutare a cecenilor și ingușilor, 17.II.1944), on-line: http://www.hrono.info/dokum/194_dok/19440217beri.php, accesat la 10.V.17. 09:40.

osetine din RSS Georgia locuia în afara RA Osetia de Sud, înregistrând un număr de 97.658 de persoane, în comparație cu cei 63.200 de locuitori ai regiunii autonome. În plus, grupuri compacte ale osetinilor populau defileurile Gudjarețkii, Pankisi și Borjomi. La Tbilisi comunitatea acestora cuprindea un număr de 33.319 de persoane, la Gori – 8.000 și la Rustavi – peste 5000. În asemenea condiții, spre deosebire de Abhazia, conflictul etno-politic dintre Georgia și Osetia de Sud a avut un grad înalt de imprevizibilitate.⁴⁹ În plus, perioada ultimilor ani sovietici în contextul procesului de democratizare socială inițiat de Gorbaciov a înregistrat inițial o colaborare politică a Georgiei cu Osetia de Sud, ambele copleșite de valul reformator din cadrul PCUS. Mișcările naționale care au apărut atât la Tbilisi cât și la Țhinvali, au evoluat ulterior în asociații și partide politice, iar lupta acestora contra inamicului comun, comunismul, a determinat apropierea dintre Frontul Național al Osetiei de Sud, Adamon Nâhas și Mișcarea georgiană, Societatea Ilia Ceavceavadze. Această colaborare incipientă a fost ulterior anihilată de discursurile naționaliste și politicile radicale ale lui Zviad Gamsahurdia, odată cu preluarea puterii politice în Georgia.

Primele confruntări dintre cele două grupuri etnice în Osetia de Sud au avut loc în primăvara lui 1989 în urma scrisorii publicate de liderul național osetin Alan Cociev prin care acesta își exprima sprijinul față de protestele abhazilor împotriva divizării universității din Suhumi. Evenimentele s-au precipitat la 26 mai – ziua comemorării independenței Georgiei din 1918 – prin ciocniri între populația civilă osetină și trupele militare încurajate de Gamsahurdia;⁵⁰ iar atmosfera s-a intensificat și mai mult prin declarațiile de independență față de URSS ale georgienilor, concomitent cu revendicările sud-osetinelor de a-și ridica statutul în afara Georgiei.

Capitolul IV: De la conflicte interetnice la conflicte înghețate

1.DISENSIUNI REGIONALE SAU CONFLICTE INTERNAȚIONALE?

Georgia națională în contextul noii ordini post-sovietice: etnie, autonomie și conflicte: Odată cu dezmembrarea Uniunii Sovietice în 1992 și cu recunoașterea statalității Georgiei pe plan internațional, aceasta a fost admisă și integrată într-o serie de asociații regionale și organizații internaționale. Acceptarea Georgiei cu statut egal tuturor țărilor fondate pe principii de suvernități și integritate teritorială făcea ca problema celor două conflicte de pe teritoriul ei să cadă automat sub incidența normelor dreptului internațional, conform căruia mișcările din Abhazia și Osetia de Sud erau văzute drept acțiuni separatiste. Deși această

⁴⁹ Serghei Markedonov, "De facto obrazovania postsovetskogo prostranstvo: dvadcat' let gosudarstvennogo stroitel'stvo", pp.89-90.

⁵⁰ Dennis Sammut, *op.cit.*, p.7.

interpretare a evenimentelor are logică din punct de vedere al legalității - în condițiile în care atât Georgia cât și celelalte foste republici unionale au fost primite în rândul comunității internaționale în baza delimitării administrative stabilite de URSS – o asemenea abordare a conflictelor înghețate a plasat într-un con de umbră dimensiunea istorică⁵¹ și implicațiile acesteia asupra relațiilor dintre cei trei actori centrali ai animozităților: Abhazia și Osetia de Sud pe de o parte, fostul centru imperial, Moscova și țara reclamantă, Georgia, de celelalte părți.

Proclamarea Georgiei independente a generat noi priorități de consolidare statală și de definire a unei linii politice concrete. Luând în considerare faptul că una dintre caracteristicile Georgiei era multitudinea și diversitatea popoarelor minoritare a căror atitudini față de proiectul național de la Tbilisi puteau fi la fel de variate, problema etnică deținea un rol central în acest sens. Imaginea Rusiei, și nu doar cea a sistemului sovietic defunct, a rămas un simbol negativ și o amenințare permanentă pentru Tbilisi, mai ales din perspectiva idealurilor pentru care milita mișcarea de eliberare națională georgiană. De aceea, poziția și rolul lui Șevarnadze în restabilirea unei ordini politice în Georgia ocupau un loc aparte, dat fiind trecutul lui profesional și bunele legături atât cu Moscova, cât și cu Occidentul. Dacă cele dintâi prezentau importanță datorită proximității cu Federația Rusă și rolului acesteia în sprijinul cererilor de autonomie ale Abhaziei și Osetiei de Sud, legăturile cu Vestul jucau un rol la fel de mare datorită nevoii de a contrabalansa influența Kremlinului și de a atrage sprijin occidental în vederea construirii unui nou stat și regim pe teritoriul georgian.⁵² Abandonate unui statut nedefinit, Abhazia și Osetia de Sud au devenit „conflicte înghețate” – unde deși confruntările armate au reușit a fi contracarate, în lipsa unor reglementări oficiale, pacea pe termen lung devenea improbabilă.⁵³ Poziția Moscovei față de conflictul din Abhazia a avut un efect răsunător și la nivelul relațiilor internaționale, deoarece noua imagine a celei dintâi se reprofila printr-o atitudine agresivă și militaristă la scurt timp după ce căderea Uniunii Sovietice șocase Vestul atât prin evenimentul în sine, dar cât și prin anarhia și haosul dezolant care se instauraseră în Rusia. Empatia și speranța taberei occidentale față de un nou stat reformativ ce intra ușor pe calea unui proces de democratizare aveau să fie demontate de noi semnale de alarmă care dădeau tonul unui discurs neo-imperialist referitor la linia politică a Kremlinului. Mai mult decât atât, rolul Rusiei în întreaga zonă a Caucazului, cât și în vecinătatea apropiată a fost interpretat ca o tentativă de recâștigare a hegemoniei prin

⁵¹ Vicken Cheterian, *op. cit.*, pp. 208-209.

⁵² Valerie Bunce, Sharon Wolchik, *op. cit.*, p. 152.

⁵³ Ghia Nodia, „Georgia: Dimensions of Insecurity” în Bruno Coppieters și Robert Legvold, *Statehood and Security: Georgia after the Rose Revolution*, ed. Cambridge: The MIT Press 2005, p. 47.

exploatarea conflictelor interetnice și a instabilităților politice din interiorul noilor entități suverane.

De remarcat este faptul că cele mai importante realizări înregistrate de Șevarnadze au avut loc la nivelul politicii externe și a relațiilor internaționale, datorându-se cu precădere imaginii și legăturilor construite în Statele Unite și Germania în timpul funcției sale de ministru sovietic de externe. Pe această cale, Georgia a reușit să beneficieze de importante relații în tabăra occidentală, să atragă fonduri consistente de ajutor umanitar, iar la nivel strategic să implementeze proiectul rutei petroliere BTC care transforma țara într-un nod energetic ce conecta Marea Caspică și Europa. În Vest se încetățenise percepția conform căreia, cu excepția statelor Baltice, Georgia era cea mai progresivă țară ex-sovietică⁵⁴; acest tablou idilic contravenea flagrant realității și dovedea incapacitatea Vestului de a evalua gravitatea situației și textura social-politică a fostului spațiu sovietic. Revoluția Trandafirilor din 2004 prin care Miheil Saakașvili a răsturnat vechiul regim al Georgiei comuniste și a promis așezarea țării pe calea valorilor democratice, forjarea relațiilor cu Vestul și distanțarea de orbita politică a Moscovei, a întărit și mai mult imaginea șubredă a Occidentului. Pe fundalul noilor prefaceri a jocului politic și a mizei geopolitice a Georgiei la nivelul relațiilor internaționale, rolul actorilor occidentali a crescut în regiunea Caucazului sfidând reacția Rusiei; conflictele înghețate din Abhazia și Osetia de Sud au migrat din sfera regională în cea internațională.

2.ROLUL RUSIEI ÎN CONTEXTUL CELOR DOUĂ CONFLICTE ÎNGHEȚATE
Războiul din august 2008 și politica revizionistă a Moscovei: Declanșarea așa-numitului Război de cinci zile dintre Rusia și Georgia în august 2008, care a escaladat în “cea mai periculoasă confruntare dintre Est și Vest de la sfârșitul Războiului Rece”, a demonstrat puterilor occidentale că amenințarea unui conflict armat cu Rusia devenea realitate.⁵⁵ Mai mult decât atât, incidentul a marcat o nouă fază în procesul de erodare a ordinii post-sovietice, în condițiile în care în urma dezintegrării Uniunii Sovietice în decembrie 1991 principiile acordului de la Belovej prin care hotarele dintre fostele republici unionale au fost declarate granițe interstatale, nu au fost aplicate Caucazului de Sud. Acest detaliu, după cum subliniază Serghei Markedonov, avea să constituie o primă precedentă pentru revizuirea frontierelor

⁵⁴ Thomas de Waal, *op. cit.*, p.189.

⁵⁵ Uwe Klussmann, „Saakashvili under Pressure under EU Probe”, *Der Spiegel*, 23 March 2009, on-line: <http://www.spiegel.de/international/world/georgia-s-murky-motives-saakashvili-under-pressure-from-eu-probe-a-615160.html>, accesat la 20.XI.17, 11:36.

stabilite de URSS și să contribuie la apariția fără precedent a statelor recunoscute parțial.⁵⁶ Deși nerecunoscute de Națiunile Unite, statutul acestor entități politice a fost declarat de Moscova unul corespunzător criteriilor de validare a statului național - decizie adoptată de Rusia în calitate de membru permanent al Consiliului de Securitate al ONU – iar acest act vocal care a succedat confruntările armate din Osetia de Sud din august 2008 au demonstrat pentru prima dată după 1991 intențiile Kremlinului de a adopta o poziție revizionistă. Până la acest eveniment, politica externă a Rusiei s-a definit prin prezervarea status-quo-ului, iar odată cu adoptarea noii linii politice, relațiile ei cu Occidentul – care includeau Statele Unite, NATO și Uniunea Europeană – s-au deteriorat semnificativ. Evenimentele din august 2008 au constituit atât prin impactul cât și prin imprevizibilitatea declanșării lor, un subiect controversat. În linii generale, reacția frecventă a urmat tiparul clasic al interpretării situației din regiune: “neo-imperialismul” Moscovei a explodat la apariția unei „democrații” în vecinătatea ei apropiată și a unui lider-simbol al democrației precum Saakașvili; nemaivorbind de oportunitatea ivită cu această ocazie pentru Rusia de a câștiga acces asupra rutei energetice Baku-Ceyhan.⁵⁷ În pofida acestora, atmosfera premergătoare Războiului de cinci zile a stat sub auspiciile unor aspecte mult mai complexe, care în final au fost accentuate prin manifestarea câtorva evenimente-cheie pe parcursul anului 2008 și care vor elucida noul traseu strategic al Moscovei după declanșarea războiului. Mai întâi de toate, schimbările politice din Georgia după Revoluția Trandafirilor și preluarea conducerii de către Saakașvili au fost definite de cele două scopuri principale ale noului președinte – aderarea țării la NATO și restabilirea integrității teritoriale în detrimentul provinciilor secesioniste. În consecință, Saakașvili s-a implicat activ în vederea realizării obiectivelor urmărite, planurile sale de recucerire rapidă a Abhaziei și a Osetiei de Sud neexcluzând recurgerea la forță în lipsa altor căi mai moderate. În același timp, Kremlinul s-a manifestat tot mai amenințător în legătura cu răbdarea sa în ceea ce privește teatrul politic din vecinătatea apropiată. Intențiile hotărâte de gestionare bipolară a securității în care Eurasia urma să ocupe un loc prioritar în fața Statelor Unite au fost enunțate de ministrul apărării, Serghei Lavrov, în decembrie 2006.⁵⁸ La nivelul relațiilor intervenția din Kosovo stabilise deja o precedentă alarmantă datorită faptului că așa-numita coaliție de apărare condusă de Statele Unite a atacat un stat care nu se făcuse vinovat sub nicio formă de agresiune la adresa statelor-membre NATO. Mai mult decât atât,

⁵⁶ Serghei Markedonov, “The Caucasian Chalk Circle”: Abkhazia in the changing regional and world politics through the prism of experts` evaluation, în Islam Tekushev, Sergey Markedonov and Kirill Shevchenko, *Abkhazia: Between the Past and the Future*, ed. Medium Orient, Praga, 2013, p.67.

⁵⁷ Patrick Armstrong, *Op.cit.*, p.31.

⁵⁸ Hélène Carrère d'Encausse, „U.R.S.S a murit, trăiască Rusia”, ed. Artemis, București 2010, p.198.

Washingtonul și-a dat acordul pentru desprinderea forțată a unei provincii dintr-un stat independent, plasând-o sub control internațional fără a ține seama de protestele și dezacordul Federației Ruse. Prin urmare, acțiunile Vestului care au urmat în 2008 au constituit o indubitabilă deteriorare a situației existente. Ținând cont de faptul că intențiile Kosovo de a-și declara independența formală față de Serbia au fost temperate de perspectivele unui vot de opunere al Rusiei în calitate de membră a Consiliului de Securitate al ONU, prin decizia Statelor Unite în colaborare cu coaliția ad hoc a Uniunii Europene, intervenția Moscovei a fost blocată de recunoașterea declarației de independență a Priștinei fără aprobarea Consiliului. Protestele Rusiei și amenințările privitoare la implicațiile periculoase stabilite de această precedentă destabilizatoare la nivel internațional au fost respinse de Statele Unite prin argumentul că situația din Kosovo este unică. În același timp, schimbarea conducerii din Rusia din mai 2008 a constituit un alt eveniment-cheie al anului care, deși greu de cântărit la acea dată, avea să aducă propriul aport la evoluția ulterioară a raporturilor regionale, dar și internaționale, și să constituie un nou pas către declanșarea așa-numitului Război de cinci zile. În pofida schimbării administrației de la Kremlin, raporturile ruso-georgiene au rămas sub aceleași auspicii politice. În plus, șirul evenimentelor anterioare care au marcat deteriorarea relațiilor dintre cei doi vecini și-a continuat ritmul chiar dacă sfârșitul administrației Bush în Statele Unite ar fi putut atrage anumite semne de slăbire a prezenței americane în Georgia.

La 7 august, așa-numitul Război de cinci zile a izbucnit în lipsa unei declarații oficiale de război, iar consecințele lui asupra Georgiei au fost extreme de grave. Alături de pierderile și distrugerile cauzate de război, problema pierderilor teritoriale a complicat și mai mult situația regiunilor secesioniste. Dacă la începutul conflictelor cu acestea, și imediat după dezmembrarea Uniunii Sovietice poziția Georgiei se bucura de oarecare legitimitate în condamnarea tendințelor iredentiste din Abhazia și Osetia de Sud, ca o consecință a războiului din 2008, Tbilisi a fost depusată atât de dreptul de contestare, dar și de controlul efectiv asupra unor porțiuni din deja disputatele regiuni: în Abhazia, controlul depresiunii Kodori a revenit liderilor de la Suhumi, în timp ce în Osetia de Sud câteva sate georgiene au trecut sub jurisdicția provinciei separatiste. În ceea ce privește viitorul celor două provincii și relația Georgiei cu acestea, Dmitri Medvedev a declarat că *„este libertatea lor să decidă...Legea internațională ne-a oferit numeroase exemple foarte complicate de popoare care își exercită dreptul la autodeterminare, ca state nou apărute pe hartă. Priviți exemplul Kosovo.”*⁵⁹ Mai mult decât atât, referitor la punctul șase al acordului cu privire la stabilirea statutului Abhaziei și al Osetiei de Sud prin dezbatere internațională, președintele rus a subliniat că *„Rusia respectă independența și securitatea*

⁵⁹ *Ibidem*, p. 208.

Georgiei, ceea ce nu înseamnă că un stat suveran are dreptul să facă tot ce-i place.”⁶⁰ Cu toate acestea, insistența lui Saakașvili ca punctul șase al acordului să fie extins prin expresia „integritatea teritorială a Georgiei”, a fost respinsă tocmai datorită faptului că această modificare ar fi înlăturat posibilitatea celor două provincii de a-și decide singure statutul.⁶¹ În consecință, declarațiile ulterioare ale lui Medvedev au subliniat o serie de principii care au determinat decizia Kremlinului asupra viitorului celor două regiuni. Dintre acestea, un rol major l-a avut exemplul Kosovo, în conformitate cu care liderul rus a invocat dreptul popoarelor la autodeterminare, subliniat în mod deosebit de Franța în timpul evenimentului din Balcani; protecția cetățenilor ruși, oriunde în lumea, dar mai ales în fostul spațiu-sovietic – o zonă de interes vital pentru Rusia – a constituit un al doilea principiu care a solicitat intervenția decizională a Federației Ruse, conform explicațiilor liderului de la Kremlin.

Războiul ruso-georgian din 2008 a marcat un punct de cotitură în poziția Moscovei atât la nivelul intereselor ei strategice în fostul spațiu sovietic, cât și al rolului pe care Rusia urma să-l impună pe arena relațiilor internaționale. Implicarea Federației Ruse în zona conflictului dintre Georgia și provincia ei iredentistă a constituit o expresie a influenței și a angajamentului îndelungat față de regimurile nerecunoscute pe care Kremlinul le-a securizat în tot Caucazul începând cu anii 1990. Intervențiile anterioare ale Rusiei în înăbușirea confruntărilor din vecinătatea apropiată au recurs la mobilizarea unui efectiv redus de forță, condus, de regulă, de comandanți ai forțelor locale. Spre deosebire de acestea, angajarea Rusiei în Războiul de cinci zile s-a transformat într-o tentativă de modificare a canalelor de soluționare a conflictului, precum și de „taxare” a unei țări membre ONU, prin modificarea frontierelor acesteia. Scopul Rusiei a fost explicat cu fermitate prin recunoașterea formală a independenței celor două zone de conflicte înghețate de pe teritoriul Georgiei.⁶²

În loc de concluzii: Cum funcționează legitimitatea postimperială? Războiul ruso-georgian din august 2008 a determinat Rusia să recunoască oficial independența Abhaziei și Osetiei de Sud – două regiuni ale Georgiei, din perspectiva normelor dreptului internațional. Dincolo de dezaprobarea aproape unanimă a comunității internaționale față de acest gest care a sfidat fără echivoc reglementările general acceptate, în rândul specialiștilor acțiunea Kremlinului a generat, de asemenea, o serie de dezbateri cu privire la afinitățile dintre Moscova și așa-numitele state *de facto* de pe teritoriul Georgiei, cât și a impactului celei

⁶⁰ *Ibidem.*

⁶¹ *Ibidem.*

⁶² Charles King, „The Five-Day War: Managing Moscow after the Georgia Crisis”, Foreign Affairs, November/December 2008 Issue, on-line: <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2008-11-01/five-day-war>, accesat la 1.XII.17, 14:19.

dintâi asupra situației din regiune. Mai exact, ținând cont de faptul că datorită evoluției sistemului internațional și a schimbărilor dramatice a echilibrului de forțe odată cu destrămarea Uniunii Sovietice și sfârșitul Războiului Rece, statele *de facto* ca subiecți centrali ai conflictelor înghețate din fostul spațiu sovietic s-au transformat în obiecte geopolitice acut disputate. După cum subliniază specialiștii, problematica acestor subiecți politici este mai mult speculată decât înțeleasă,⁶³ în timp ce situația dramatică din aceste regiuni și condițiile sociale, economice și politice dure care marchează traiul zilnic al populației locale merită o implicare mult mai serioasă și studii mult mai complexe asupra fenomenului. Mai mult decât atât, conflictele înghețate din Caucaz necesită un studiu interdisciplinar amănunțit, deoarece cauzele și situația lor actuală reprezintă o multitudine de factori cu rădăcini adânci atât în sfera proceselor istorice și a moștenirilor imperiale, cât și a impactului actorilor externi în contextul noilor schimbări sistemice la nivel global. Soluționarea acestora pe cale pașnică și viabilă ar trebui să constituie stringența de la baza cercetărilor efectuate pe această problematică, iar dimensiunea socială și factorul uman ar trebui să reprezinte aspectele centrale ale oricărei abordări. Implementarea unei asemenea perspective, însă, va fi posibilă doar în cazul depolitizării și al eliminării acestui subiect ca miză geopolitică pentru actorii sistemului internațional.

În acest context, de remarcat este faptul că rolul Rusiei în cadrul conflictelor înghețate din Abhazia și Osetia de Sud se explică în egală măsură prin moștenirile istoriei comune care au alimentat etnofederalismul din aceste regiuni, cât și prin apariția unei ordini globale mult mai complexe instaurate ca rezultat al încetării Războiului Rece. Datorită colapsului sovietic și a apariției sistemului internațional unipolar, Moscova și-a reajustat discursul către fostul ei imperiu și a dat startul unui proces de redefinire a poziției ei în fostul spațiu sovietic și pe arena internațională. Astăzi este evident faptul că rolul Rusiei în Osetia de Sud și Abhazia este văzut de marea majoritate a locuitorilor celor două republici ca o autoritate legitimă care le asigură nu doar securitatea fizică și politică împotriva Georgiei, dar totodată, stabilitatea, pacea și prosperitatea. De asemenea, recunoașterea independenței din partea Moscovei a însemnat pentru abhazi și sud-osetini un pas extrem de important în procesul lor de autodeterminare politică – independența oficială față de Tbilisi ca o etapă preliminară în obținerea recunoașterii internaționale. Pe fundalul naționalismului georgian, când cele două minorități etnice s-au confruntat cu situația de a căuta soluții pentru prezervarea identităților

⁶³ John O'Loughlin, Vladimir Kolossov and Gerard Toal, "Inside the post-Soviet *de facto* states: a comparison of attitudes in Abkhazia, Nagorny Karabakh, South Ossetia, and Transnistria", în *Eurasian Geography and Economics*, 2014 Vol. 55, No. 5, 423–456, <http://dx.doi.org/10.1080/15387216.2015.1012644>, p. 424.

lor politice și culturale, apelul lor disperat către fostul centru imperial a fost pe deplin justificat de definiția dată de Mark Suchman legitimității drept „o percepție generalizată sau asumție conform căreia acțiunile unei entități sunt benevole, justificate, sau corespunzătoare în cadrul unui sistem social, al unor norme, valori, credințe sau definiții”⁶⁴; în contextul conflictelor armate cu Tbilisi, raportul stabilit între cele două regiuni secesioniste și Moscova s-a definit prin faptul că autoritatea acesteia a fost percepută în detrimentul Georgiei “ca fiind nu doar mai valoroasă, dar și mai semnificativă, mai previzibilă și mai de încredere”.⁶⁵ După cum a remarcat Irakli Hintba, implicarea Federației Ruse în Abhazia „este legitimă, deoarece nu încalcă dorința poporului abhaz.”⁶⁶

Cu toate acestea, așa cum am subliniat la începutul acestei lucrări, legitimitatea post-imperială a Moscovei în contextul conflictelor înghețate din cele două țări *de facto*, nu reprezintă o metodă de legitimizare sau justificare a influenței Rusiei asupra situației din Abhazia și Osetia de Sud. Mai exact, acest gen de legitimitate nu caută să investigheze latura normativă a conceptului sau „dreptul Rusiei de a deține drepturi” asupra celor două regiuni secesioniste de pe teritoriul Georgiei; nu este preocupată de chestionarea bazei legislative conform căreia este aplicată legitimitatea Moscovei asupra regiunilor respective; așa precum nu are ca scop analizarea surselor acestei legitimități sau validitatea normativă a drepturilor în numele cărora Rusia ca autoritate invocă noțiunea de legitimitate. Mai mult decât atât, ea nu are ca scop aprobarea ascendenței politice a Rusiei în regiune în detrimentul Georgiei, dar mai degrabă și-a propus să analizeze care sunt mecanismele de la baza relației dintre Moscova ca fost centru imperial și periferiile acesteia reprezentate de cele două zone de conflict. Cu alte cuvinte, cu scopul evitării diverselor dimensiuni ale legitimității, și pentru a oferi termenului o definiție fixă și o ancorare solidă în context, conceptul legitimității în această lucrare a fost redus strict la latura lui descriptivă.

Prin urmare, ca fenomen opus legitimității normative, perspectiva asupra problematicei s-a pliat pe teoria clasică a lui Max Weber și pe analiza legitimității din perspectiva surselor care alimentează noțiunea legitimității în cazul de față. În condițiile în care legitimitatea în acest sens derivă din unanimitatea colectivă a subiecților pentru o entitate ce întrunește calități de autoritate, legitimitatea post-imperială a Moscovei în această lucrare a fost, așadar, preocupată să examineze în baza celor două studii de caz – conflictele înghețate

⁶⁴ Mark Suchman, “Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches”, *Academy of Management Review*, 1996, Vol.20, N.3, p.571-610.p. 574.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 575.

⁶⁶ Abkhaz world, Interview with the Deputy Foreign Minister I.R.Khintba for the magazine *Kommersant-Vlast*. [On-line]: <http://abkhazworld.com/aw/interview/83-interview-with-the-deputy-foreign-minister-ir-khintba-for-the-magazinekommersant-vlast>, accesat la 26.XII.17, 11:51.

din Abhazia și Osetia de Sud – mecanismele și condițiile în care rolul Rusiei în gestionarea situației din regiune este perceput de Suhumi și Țhinvali ca fiind legitim.

Interesul față de problema conflictelor înghețate din Caucaz la nivelul relațiilor internaționale a fost destul de mare și înainte de escaladarea tensiunilor dintre Rusia și tabăra occidentală, situație care a culminat în 2014 cu anexarea Crimeei și cu începutul crizei din estul Ucrainei. După cum am menționat anterior în lucrarea de față, importanța regiunii a luat amploare în contextul rolului crescut al Mării Negre în urma descoperirilor rezervelor naturale din vecinătatea Mării Caspice, în Kazahstan și Asia Centrală. Drept urmare, Caucazul și bazinul Mării Negre au devenit cu predilecție mize geopolitice de mare interes strategic, al căror rol de coridor energetic care leagă regiunea Asia-Pacific de Europa, a captat atenția marilor actori politici de pe arena internațională. Fenomenul a luat avânt în contextul globalizării, manifestându-se prin implicarea tot mai activă a actorilor externi în problemele din regiunea Mării Negre și treptat, datorită presiunilor energetice, ruta de interes s-a transformat într-o singură zonă strategică – regiunea Marea Neagră-Caspică.⁶⁷ Pe acest fundal, țările Transcaucaziei au putut beneficia de avantajele create în urma diverselor proiecte ce vizează exploatarea resurselor energetice; preocupările actorilor occidentali fiind concentrate în jurul securizării procesului de obținere și transfer al hidrocarburilor, s-au extins în acest context și asupra situației politice din regiune, care vizează, în primul rând, soluționarea conflictelor înghețate cu scopul stringent de a preveni eventualele interacțiuni armate și de a asigura stabilitatea în zonă. În condițiile în care Statele Unite și-au manifestat sprijinul activ în vederea includerii Georgiei și Ucrainei în NATO, acțiunea Washingtonului a fost văzută de Rusia ca o ingerință în zona ei de interes strategic și un pericol direct la adresa securității ei naționale. Situația politică a celor două state *de facto* de pe teritoriul Georgiei deține un rol important în cadrul acestei configurații: prezența lor este deosebit de importantă atât pe scena politică a Georgiei – statul de care s-au desprins în urma confruntărilor armate și care își arogă drepturile asupra lor –, cât și pe cea a Moscovei – fostul centru imperial care le-a asigurat numeroase libertăți și avantaje materiale, cât și actualul patron și garant în fața inamicului lor identitar reprezentat de Tbilisi. Factorul uman și social reprezintă dimensiunile cele mai acute în problema conflictelor înghețate, deoarece separarea statelor *de facto* de republica unională din care au făcut parte în cadrul sistemului sovietic, Georgia în cazul de față, a fost acompaniată de ciocniri armate dezastruoase care s-au soldat cu un număr mare de persoane refugiate sau dislocate intern; dezintegrarea sovietică și depresiunea economică care

⁶⁷ John O'Loughlin, Vladimir Kolossov and Gerard Toal, "Inside the post-Soviet *de facto* states...", p. 429.

i-a urmat, au avut un impact dramatic asupra situației din aceste regiuni. Mult mai grav este faptul că soarta populației refugiate se află sub incidența marginalizării și a persecutării în ambele tabere beligerante, iar tergiversarea implementării unor mecanisme solide în vederea integrării lor adecvate și garantării de drepturi cetățenești depline s-a transformat într-un aspect politizat prin intermediul căruia oficialitățile aflate în conflict (Georgia pe de o parte și cele două entități politice pe de altă parte) se răzună reciproc.⁶⁸

Dincolo de aceasta, relațiile dintre Tbilisi și cele două state *de facto* sunt profund marcate de dimensiunea istorică a conflictelor înghețate care își au originea în conviețuirea imperială comună a acestor grupuri etnice, subordonate mai întâi Imperiului Rus, iar ulterior, integrate în Uniunea Sovietică. În cadrul acestui proces de acomodare imperială a societății multietnice a Caucazului, animozitățile dintre grupurile etnice s-au conturat într-un război identitar întreținut de diferite stimulente precum accesul la resurse sau alte avantaje economice și beneficii politice. Importanța acordată acestor fenomene, al căror impact constituie o realitate actuală, s-a diminuat odată cu evoluția evenimentelor de pe arena internațională în urma disoluției Uniunii Sovietice, iar în contextul globalizării tot mai accentuate și al politizării excesive datorate noii ordini globale, originile conflictelor înghețate au fost neglijate în favoarea teoriilor determinate de apariția actorilor internaționali în cadrul problemelor regionale din Caucaz. Unul dintre efectele acestor animozități vechi dintre Tbilisi și cele două regiuni secesioniste este instaurarea sentimentului de neîncredere reciprocă și a suspiciunii care stigmatizează mai cu seamă populația civilă afectată de calamitățile conflictelor armate. În timp ce grupurile minoritare de pe teritoriul acestor regiuni (atât sud-osetinii și abhazii de pe teritoriul Georgiei, cât și mingrelii din districtul Gali din Abhazia) sunt victime ale circumstanțelor create de război, totodată, ele sunt privite cu suspiciune de tabăra opusă și văzute ca potențiali trădători. Mai mult decât atât, privarea de la sistemul educațional sau lipsa accesului la servicii corespunzătoare (cum ar fi, de exemplu, sistemul de sănătate) sunt rodul unor blocaje care derivă din pedeapsa colectivă aplicată unanim reprezentanților taberei beligerante inamice. Prin urmare, dimensiunea geopolitică a acestor conflicte rămâne a fi singura perspectivă cu care este familiarizată populația tânără a statelor *de facto*.⁶⁹

În același context al mizei geopolitice reprezentate de Abhazia și Osetia de Sud pe fundalul reconfigurării sistemului internațional, rolul Rusiei în cadrul celor două conflicte înghețate a crescut semnificativ. De asemenea, ca o consecință a noii linii politice adoptate de

⁶⁸ *Ibidem*, p. 431.

⁶⁹ *Ibidem*.

Kremlin în urma evoluției relațiilor internaționale după sfârșitul Războiului Rece, dar mai cu seamă a revizionismului rus inițiat în anii 2000 și amplificat în regiunea celor două conflicte înghețate odată cu evenimentele din Georgia din 2004 și cu declanșarea războiului din august 2008, intervenția Rusiei în determinarea statutului politic al celor două state *de facto* a subliniat autoritatea arogată de cea dintâi atât în contestarea unor norme ale dreptului internațional, cât și dreptul ei de a acționa în calitate de apărător al celor două entități politice. Mai mult decât atât, specialiști precum Cedric Ryngaert și Sven Sobrie susțin că accentul determinant pus pe cerințele și standardele dreptului internațional normativ în ceea ce privește recunoașterea statelor, a instaurat condiții de incertitudine și neseriozitate politică în jurul recunoașterilor⁷⁰; această realitate actuală a impulsionat Rusia să recunoască independența Abhaziei și Osetiei de Sud, invocând exemplul Kosovo și acuzând alianța euro-atlantică de aplicarea standardelor duble. Disputa asupra criteriilor normative care vizează recunoașterea regiunilor secesioniste drept state suverane a devenit, așadar, un câmp de bătălie pentru Rusia și tabăra vestică; ironia acestei situații constă în faptul că diluarea unor asemenea noțiuni în contextul rolului deținut de Moscova în zona celor două conflicte înghețate a dus la apariția unui grad sporit de interpretabilitate și la manipularea politică a esenței conceptuale a legitimității. Mai exact, uzul excesiv al normativității dreptului internațional de către statele occidentale și aplicarea unei „altfel” de legitimități independenței provinciei sârbe, a generat o contestare a insurmontabilității criteriilor legitimității, iar în cazul Rusiei și al celor două state *de facto*, a dus la apariția și aplicarea unui set de „norme morale” care au ajuns să definească relațiile dintre acești actori politici.

Mai mult decât atât, prin determinarea statutului lor politic în urma recunoașterii independenței acestora de către Moscova, Abhazia și Osetia de Sud au marcat o etapă extrem de importantă atât la nivelul situației interne, cât și internaționale. Trecerea de la poziția unor state *de facto* nerecunoscute către cea de parțial recunoscute de un actor tot mai vocal pe arena relațiilor internaționale, a avut mai întâi de toate un impact covârșitor pe scena de acasă – independența statului a căpătat legitimitate deplină pentru cetățenii țării, devenind un aspect dominant al societății celor două entități politice cu precădere după evenimentele din august 2008. Noua turnură socială a fost mult mai evidentă în Abhazia, a cărei situație demografică și sensibilități identitare definesc profilul distinct al statului *de facto*. Conform statisticilor, în martie 1989 loialitatea pro-sovietică a abhazilor și preferința pentru prezervarea Uniunii Sovietice înregistrau opțiunile a 98,6% din totalul populației; în 2006, 68% dintre abhazi au

⁷⁰ John O’Loughlin et.al. *apud* Cedric Ryngaert and Sven Sobrie, în ”Inside the post-Soviet de facto states...”, p. 432.

considerat integrarea în cadrul Federației Ruse ca fiind cea mai viabilă soluție a rezolvării chestiunii statutului lor politic; în 2011, la câțiva ani de la reglementarea parțială a situației politice și a raporturilor cu Tbilisi, 73% dintre etnicii abhazi s-au pronunțat în favoarea independenței Abhaziei și doar 24,6% au sprijinit ideea alipirii la Rusia. După cum remarcă Serghei Markedonov, odată cu marginalizarea „amenințării georgiene” din discursurile politice abhaze, „calitatea independenței și a statalității Abhaziei” a devenit principala preocupare a societății.⁷¹

Chiar dacă aceste cifre se află într-o contradicție mai mică sau mai mare cu estimările altor specialiști în domeniu, important rămâne faptul că loialitatea și preferința celor două state *de facto* pentru Moscova este strâns legată de poziționarea lor față de Tbilisi și de rolul Rusiei ca garant împotriva acestor amenințări. Cu alte cuvinte, în contextul instabilității care definește relațiile celor două regiuni cu Georgia, autoritatea Rusiei în cadrul acestor conflicte înghețate derivă din investirea acesteia de către Abhazia și Osetia de Sud cu legitimitatea de apărător împotriva Georgiei, într-o manieră identică în care Karl Schmitt argumentează legitimitatea autorității prin legătura strânsă dintre legitimitate și instabilitate.⁷² Mai mult decât atât, acest tip de legitimitate poate fi perceput ca o relație mutuală între autoritate și subiecții care o investesc cu acest soi de prerogative simbolice, iar reciprocitatea se explică prin interdependența schimbului de putere. Cu alte cuvinte, în timp ce Kremlinul se angajează să ofere securitatea și protecția abhazilor și sud-osetinelor, aceștia îl investesc cu legitimitate prin încrederea și consimțământul exprimat față de intervenția Rusiei împotriva acțiunilor georgiene. Acest mecanism de schimb este folosit frecvent de autoritate atât pentru a-și demonstra eficiența, cât și pentru a-și asigura viabilitatea. În plus, după cum a remarcat Ernest Gellner, legitimitatea care rezultă din acest mecanism de troc asigură ordinea socială a unui sistem, – în cazul de față asigură funcționalitatea mecanismului relațional centru-periferie, contribuind în egală măsură la nesoluționarea situației celor două conflicte înghețate – iar populația recunoaște legitimitatea autorității doar în condițiile în care întrevede în ea șansele unor beneficii. Ținând cont de faptul că acest mecanism de troc presupune loialitatea față de autoritate, legitimitatea capătă caracterul unei forțe integratoare, iar beneficiile mutuale ale acestui schimb sunt mult mai durabile într-un context social bazat pe norme culturale

⁷¹ Kirill Shevchenko, „Abkhazia: passing political tests and exams”, în Islam Tekushev, Sergey Markedonov and Kirill Shevchenko, *Abkhazia: Between the Past and the Future*, ed. Medium Orient, Praga 2013, pp. 130-131.

⁷² Anne Orford, *apud* Karl Schmitt, *op.cit.*, pp. 258-259.

comune.⁷³ După cum am argumentat anterior, percepțiile abhazilor și osetinilor cu privire la colapsul Uniunii Sovietice, cât și nostalgiile față de fostul sistem sovietic au o legătură intrinsecă cu experiențele istorice ale grupurilor etnice și cu poziția lor în structurile etnofederale ale aparatului de stat. Căderea URSS ca „cea mai mare catastrofă geopolitică” face parte prin urmare dintr-un context social comun al cărui deznodământ a fost resimțit atât de Moscova, cât și de cele două foste periferii. Pe același fundal, legătura dintre conflictele post-sovietice, transformate în conflicte înghețate, și conflictele interetnice apărute și consolidate în cadrul istoriei imperiale comune este un factor la fel de relevant în acest sens. De o importanță majoră este, prin urmare, momentul *muhadjirstvo* din timpul Rusiei Țariste, în urma căruia are loc prima re poziționare identitară în mentalul colectiv abhaz – imaginea pozitivă a vecinilor georgieni (mingrelii și svanii) este înlocuită de cea a principalului inamic identitar, iar în același timp, autoritățile țariste devin unica formă de justiție și protecție în fața uzurpării inamice.

Politica naționalităților și compartimentarea grupurilor etnice în ierarhia structurilor statului sovietic au continuat procesul de consolidare a adversităților și loialităților alocate celor două „autorități” din proximitatea geografică a osetinilor și abhazilor. Mai întâi de toate, o superioritate a georgienilor față de celelalte popoare ale Caucazului a existat ca o evidență istorică determinată de profilul nobiliar, de gradul de educație și emancipare al celor dintâi – motive pentru care aceștia au păstrat o atitudine arogantă față de minoritățile regiunii, asumându-și cu naturalețe misiunea de „civilizare” și integrare a popoarelor vecine în structurile administrative ale Imperiului Rus. Dincolo de apartenența georgienilor la păturile superioare ale regiunii și de oportunitatea de a accede în societatea imperială de la Sankt Petersburg, interesul rușilor pentru acest popor în contextul planurilor de expansiune și consolidare statală a fost determinat de afilierea religioasă a acestora și implicit, de rolul lor de liant cultural între minoritățile etnice ale Caucazului și Rusia. Prin urmare, ingineria etnofederală din primii ani sovietici, prin care osetinii și abhazii au fost subordonați din nou etnicilor georgieni, a fost resimțită mult mai acut dacă luăm în calcul influența naționalismului și a mișcărilor de autodeterminare care au acompaniat căderea Imperiului Rus. În pofida profilului lor identitar conservator, tradiționalismul celor două grupuri etnice pe fundalul prefacerilor socio-politice din cadrul fostului imperiu s-a manifestat prin ralierea la cursul general de reconfigurare a noii forme pe care urma să o adopte întregul sistem de stat. Într-un scenariu similar celui care a însoțit transformările sistemice pe fundalul

⁷³ Maire A. Dugan *apud* Ernest Gellner, „Legitimacy” în *Beyond Intractability*, disponibil on-line: <http://www.beyondintractability.org/essay/legitimacy>, accesat la 30.XII.17, 15:24.

dezintegrării Uniunii Sovietice, când osetinii și abhazii s-au simțit amenințați de fermentul naționalismului georgian, în contextul războiului civil din 1917-1922 din Rusia, cele două popoare minoritare s-au distins din nou printr-o participare socio-politică opusă georgienilor. Încorporarea lor ulterioară la structurile administrative sovietice prezidate de aceștia, a cultivat și mai acut precedența clasificării identitare și a subliniat rolul Moscovei ca unică alternativă în fața opresiunii de la Tbilisi.

Mai mult decât atât, pentru Abhazia, primii ani sovietici au reprezentat o perioadă de prosperitate datorită relațiilor privilegiate ale liderului ei local cu nomenclatura Kremlinului. Rețelele de patronaj și asimetria accesului la resurse ca o caracteristică definitorie a etnofederalismului sovietic au constituit alți doi factori care au forjat loialitățile față de noul „centru imperial” și au adâncit falia dintre abhazi și vecinii lor georgieni. Marea teroare stalinistă și anii de restriște ce au cuprins întreaga Uniune Sovietică au nuanțat printr-o nouă etapă resentimentele abhazo-georgiene și osetino-georgiene, manifestându-se cu precădere prin procese de intensă georgianizare a celor două grupuri minoritare, dar și prin epurări, ostracizări și anihilări fizice ale acestora. Deși parte a unei realități colective prin care s-au definit anii staliști, rolul liderilor georgieni în cadrul acestui proces, cu precădere cel al lui Beria și Stalin, au atașat noi aversiuni imaginii de dușmani ai identității abhaze și osetine.

Toate aceste etape ale procesului de poziționare identitară, de unde a rezultat clasificarea rușilor și georgienilor în protectori și inamici, s-a cristalizat în etapele care au urmat destinderilor politice din cadrul Uniunii Sovietice. Disproporțiile dintre reprezentativitatea etnică și accesul la însemnele puterii politice au sporit la Tbilisi sentimentul de discriminare în detrimentul grupurilor etnice minoritare. Pe măsura destinderilor politice, revendicările acestora din urmă de a-și spori gradul de autonomie față de Georgia sovietică și de a-și modifica statutul prin subordonarea directă față de centru au constituit preliminarile ciocnirilor interetnice ulterioare declanșate în contextul dezintegrării sovietice și a noilor reconstituiri sistemice. Intensificarea discursului naționalist de la Tbilisi, retorica xenofobă și lipsa unor programe alternative de susținere a integrării grupurilor minoritare în structurile de stat ale Georgiei suverane au contravenit și mai flagrant planurilor grupurilor etnice de a-și reformula statuturile politice în componența Uniunii Sovietice sau a Rusiei post-sovietice. Pe fundalul conflictelor armate care s-au manifestat ca o escaladare a tensiunilor existente, reapariția moștenirii afective sub forma cea mai simplistă a loialităților abhazo-osetine față de fostul centru imperial și-a spus cuvântul. Fondul tradiției carismatice, în combinație cu intensificarea atmosferei de instabilitate, a reînviat vechile loialități și afinități imperiale care au accentuat mai mult descriptiv decât normativ legitimitatea post-

imperială a Moscovei în cadrul celor două viitoare conflicte înghețate. Prin urmare, legitimitatea în cazul de față a emanat din unanimitatea prin care cele două entități etnice au investit Rusia în calitate de autoritate simbolică în defavoarea amenințării georgiene; în opoziție paradoxală cu legalitatea actului în sine, care se definește printr-un caracter fix datorită totalei dependențe față de normele legislative, acest tip de legitimitate s-a remarcat prin caracterul ei subiectiv și arbitrar din punct de vedere social, politic și istoric.

Bibliografie selectivă:

1. Archibugi, Daniele and Mariano Croce, „Legality and Legitimacy of Exporting Democracy” în Richard Falk, Mark Juergensmeyer, Vasselin Popovski, *Legality and Legitimacy in Global Affairs*, New York: University Press, 2012.
2. Chinkin, Christine, “Rethinking Legality/Legitimacy after the Iraq War”, în Richard Falk, Mark Juergensmeyer, Vasselin Popovski, *Legality and Legitimacy in Global Affairs*, New York: University Press, 2012.
3. Falk, Richard, Mark Juergensmeyer, Vasselin Popovski, „Legality and Legitimacy in Global Affairs”, New York: University Press, 2012.
4. Hobbes, Thomas, „Leviathan”, ed. Oxford University Press, New York, 1998.
5. Orford, Anne, „Lawful Authority and the Responsibility to Protect” în Richard Falk, Mark Juergensmeyer, Vasselin Popovski, *Legality and Legitimacy in Global Affairs*, New York: University Press, 2012.
6. Shevchenko, Kirill, „Abkhazia: passing political tests and exams”, în Islam Tekushev, Sergey Markedonov and Kirill Shevchenko, *Abkhazia: Between the Past and the Future*, ed. Medium Orient, Praga 2013.
7. O’Loughlin, John, Kolossov, Vladimir and Toal, Gerard, ”Inside the post-Soviet de facto states: a comparison of attitudes in Abkhazia, Nagorny Karabakh, South Ossetia, and Transnistria”, în *Eurasian Geography and Economics*, 2014 Vol. 55, No. 5, 423–456, <http://dx.doi.org/10.1080/15387216.2015.1012644>.
8. O’Loughlin, John, Kolossov, Vladimir, Radvanyi, Jean “The Caucasus in a time of Conflict, Demographic Transition, and Economic Change”, în *Eurasian Geography and Economics*, 2007, 48, N.2, pp. 135-156.
9. O’Loughlin, John, Ó Tuathail, Gearóid (Gerard Toal), and Kolossov, Vladimir, “The Localized Geopolitics of Displacement and Return in eastern Prigorodnyy Rayon, North Ossetia”, în *Eurasian Geography and Economics*, 2008, N. 6, pp. 635-669.
10. Ó Tuathail, Gearóid, “Placing blame: Making sense of Beslan”, în *Political Geography* 28(2009), pp.4-15, on-line: http://www.colorado.edu/ibs/waroutcomes/docs/GT_Beslan_09.pdf.
11. Parastaeu, Alan, „North and South Ossetia: Old conflicts and new fears”, on-line: www.saferworld.org.uk/downloads/pubdocs/ArmedOssetia.pdf.
12. Peuch, Jean-Cristoph, „Georgia: Rights Groups say Chechnya not ready for refugee’s safe return”, Report from Radio Free Europe, 19 June 2003, on-line:

<https://reliefweb.int/report/georgia/georgia-rights-groups-say-chechnya-not-ready-refugees-safe-return>.

13. Polian, Pavel, „ Ne po svoei vole...Istoria i gheografia prinuditel`nâh migrații v SSSR”, [Împotriva propriei voințe...Istoria și geografia migrației forțate în URSS], cap. *Total`nîe deportații "vozmezdia" narodov Severnogo Kavkaza i Krâma v 1943-1944 gg*, ed. O.G.I – Memorial, Moscova 2001, on-line: <http://old.memo.ru/history/deport/>.
14. Pravda, Alex, “Leading Russia: Putin in Perspectives”, ed.Oxford University Press, New York, 2005.
15. Pregelj, Vladimir R., „The Jackson-Vanick Amendment: A Survey”, CRS Report for Congress, on-line: <https://fas.org/sgp/crs/row/98-545.pdf>.
16. Radvanyi, Jean and Muduyev, Shakhmardan S., „Challenges Facing the Mountain Peoples of the Caucasus”, în *Eurasian Geography and Economics*, 2007, 48, N.2.
17. Raz, Joseph, „Ethics in the Public Domain: Essays in the Morality of Law and Politics”, ed. Oxford University Press, New York, 1994.
18. Sammut, Dennis, „Background to the Georgia-Ossetia Conflict and future prospects for Georgian-Russian relations”, Report prepared for LINKS, 11 August 2008, p. 5, on-line: <https://danutm.files.wordpress.com/2008/08/links-report-background-to-the-georgia-ossetia-conflict.pdf>.
19. Schmitt, Carl, “The Concept of the Political”, ed. The University of Chicago Press, Chicago, 1996.
20. Schmitt, Carl, “Legality and Legitimacy”, ed. Duke University Press, Durham, 2004.
21. Sepaşvili, Giorgi, „ Security Ministry Unveils Classified Details on Pankisi”, în Civil Georgia, on-line: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=3033>.
22. Seton-Watson, Hugh, “Nations and States. An Enquiry into the Origins of Nations and the Politics of Nationalism”, ed. Methuen&Ltd., London 1977.
23. Shenfield, Stephen D., „Origins and Evolutions of the Georgian-Abkhaz Conflict”, on-line: <http://abkhazworld.com/aw/conflict/31-origins-and-evolutions-of-the-georgian-abkhaz-conflict>.
24. Shenfield, Stephen D., “The Stalin-Beria Terror in Abkhazia, 1936-1953”, on-line: <http://abkhazworld.com/aw/abkhazia/history/499-stalin-beria-terror-in-abkhazia-1936-53-by-stephen-shenfield.html>.
25. Shevcenko, Kirill, „The Struggle for the National State: Abkhazia in the context of post-Soviet state-building processes”, în Islam Tekushev, Sergey Markedonov and Kirill Shevchenko, *Abhazia: Between the Past and the Future*, ed. Medium Orient, Praga 2013.
26. Silayev, Nicolai, „Resolving the conflicts in the post-Soviet space”, Russia Direct, 23 August 2015.
27. Slobodchikoff, Michael O., „Building hegemonic order Russia`s way: order, stability, and predictability in the post-Soviet space”, ed. Lexington Books, Lanham 2014.
28. Sokirianskaya, Ekaterina, „Getting Back Home?Towards Sustainable Return of Ingush Forced Migrants and Lasting Peace in Prigorodny District of North Ossetia”, CPS International Fellowship Program 2005/2006.

29. Socor, Vladimir, „UNOMIG, RIP: the Curtain Finally Falls on a Side-Show”, Eurasian Daily Monitor, Volume : 6, Issue: 116, on-line: <https://jamestown.org/program/unomig-rip-the-curtain-finally-falls-on-a-side-show/>.
30. Starovoitova, Galina, „Național`noe samoopredilenie: podhodî i izucenie sluceaev”, (Autodeterminarea națională: abordări și analiză a cazurilor.) on-line: <http://www.vehi.net/politika/starovoit/02.html>.
31. Stepanova, Ekaterina, „Russia and International Cooperation in the Fight against Terrorism”, on-line: <http://www.estepanova.net/StepanovaImemoSipri2002.pdf>.
32. Suchman, Mark C., “Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches”, Academy of Management Review, 1996, Vol.20, N.3, p.571-610.
33. Suny, Ronald Grigor, “The Revenge of the Past. Nationalism, Revolution, and the Collapse of the Soviet Union”, Stanford University Press, Stanford 1993.